

Výuka anglického jazyka dětí předškolního věku

Pavína Vařechová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavína VAŘECHOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Výuka anglického jazyka dětí předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti předškolní pedagogiky, lingvistiky, logopedie, psychologie atd.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu -- případové studie dětí.
Zpracování a vyhodnocení výzkumu.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **uštěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRIERLEY, J. 7 prvních let života rozhoduje. Praha: Portál, 1996. 112s. ISBN 80-7178-109-6.

KURIC, J. Ontogenetická psychologie. Brno: CERM, s. r. o., 2001. 179 s. ISBN 80-214-1844-3.

KUTÁLKOVÁ, D. Průvodce vývojem dětské řeči. Praha: Galén, 2009. 228 s. ISBN 978-80-7262-598-7.

MATĚJČEK, Z. Co, kdy a jak ve výchově dětí. Praha: Portál, 2000. 143 s. ISBN 80-7178-494-X.

MUSILOVÁ, M. Případová studie jako součást pedagogické praxe. Olomouc: Vydavatelství ÚP, 2003. 42 s. ISBN 80-244-0749-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Zajitzová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

15. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 15. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- беру на ве́доміі, że бакала́рська пра́ця буде уложена в електроні́ккє подобє в універзітні́м інформаці́ннм систє́мє доступна́ к на́глядно́сті;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 5.5. 2010

.....
A. Čechová

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

²⁾ Vyšší škola může poskytnout závěrečné diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně samostatné opomenutí a případně obhajoby prostřednictvím datového nosiče (elektronické práci, bezov zvonění. Zprávek zveřejněním zveřejní samostatně práce vysoké školy.

(2) Doktorandi, diplomandi, bakaláři a rigorózní práce odpracované uchazečem k obhajobě musí být už vypracované při prezentaci své předložené obhajoby v souladu s podmínkami stanovenými v místě určeném uchazečem předložené vyzkouškové školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovního úvazku školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ve vyzkouškové práci povznést na své náklady výprav, expozice nebo rozsvícení.

(3) Platí, že odpracování práce autor vykonává se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledok obhajoby.

2) zákon č. 171/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, § 35 odst. 3

(2) Za právo autorského díla považujeme školní nebo školské či vzdělávací zařízení, má-li nárok na ústřední příručku nebo kapitálové příspěvků nebo příspěvků, poskytnutí k výuce nebo k školní poslechové či výukové škole nebo studiem ke společné školní nebo vzdělávací pomůcce výukových a nebo pracovních materiál ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, § 69 Školní dílo.

(1) Školní nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na využití literárního díla, a nebo školního díla (§ 31 odst.

2). Odpovědnost autor takového díla néstí zejména bez nároku dílného, mohou se tyto osoby státními zaměstnanci zaměstnávají projevů práva v úlu a rovněž. Ústavem § 35 odst. 3 má být vyloučeno.

(2) Nemá-li využití právo, může autor školního díla své dílo užít k poskytnutí jedné lekcce, není-li to v rozporu s upravenými právy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou upraveny právy, aby jim autor školního díla a vyučitel jim vyučovacího využití v souvislosti s učím díla či poskytnutím lekcce podle odstavce 2 přiměřeně přiznal na školní náklady, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výsledná desaterého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z učí školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem této práce je zjistit úroveň znalostí anglického jazyka u předškolních dětí, které se tomuto jazyku před nástupem do školy učily. V teoretické části jsou charakterizovány děti předškolní věkové skupiny z pohledu vývojové psychologie a vývoje řečových schopností. Pozornost je věnována tématu bilingvismu, vhodného věku pro začátek výuky, tématu výuky anglického jazyka u dětí této věkové kategorie a zapojení hry do výuky. Je popsána činnost vybraných jazykových kurzů pro předškolní děti a rozlišeny formy výuky. Praktickou část tvoří výzkum, jehož hlavním úkolem je prostřednictvím případových studií dětí zjistit úroveň jazykových schopností dětí, které navštěvují kurzy výuky anglického jazyka. Sekundárním cílem je zjistit adaptaci dětí na výuku pouze v cizím jazyce a také to, jak děti výuku vnímají, zda je pro ně zábavná a chtějí v ní pokračovat.

Klíčová slova: Předškolní děti, jazykové schopnosti, bilingvismus, výuka, řeč, hra, anglický jazyk

ABSTRACT

The aim of this work is to find the level of english of pre-primary children, which were attending english classes before the school start. In the Theoretical part, there are characteristic of pre-primary children from the wiew of Ontogenetic Psychology. I deal with themes like bilingvism, recomended age for starting to learn second language, teaching english classes of small children and forms of teaching. The Practical part is composed of qualitative research and the main task is to find out the level of understanding english and speaking english by pre-primary children, which were attending english classes. Second tasks were to find, how children could adapt on teaching english led only in english and how they like attending english classes.

Keywords: Pre-primary children, language competention, teaching, speaking capability, play, English language, bilingvism

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat Mgr. Elišce Zajitzové za odborné rady a konzultace při vedení práce.

Dále děkuji dětem, jejich rodičům a lektorům výuky angličtiny za jejich ochotu a spolupráci na mém výzkumném projektu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VÝVOJE DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	13
1.1 VÝVOJ MOTORIKY	14
1.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ.....	15
1.3 SOCIÁLNÍ A EMOČNÍ VÝVOJ	16
1.4 ONTOGENEZE ŘEČI	17
1.4.1 Osvojování si jazyka	17
1.4.2 Vývoj řeči	18
1.4.3 Vývoj výslovnosti.....	19
1.4.4 Komunikační schopnost	21
2 VÝUKA ANGLICKÉHO JAZYKA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU	23
2.1 FORMY VÝUKY	24
2.2 ZÁSADY PŘI VÝUCE CIZÍHO JAZYKA U MENŠÍCH DĚTÍ.....	25
2.3 VHODNÝ VĚK PRO ZAČÁTEK VÝUKY CIZÍMU JAZYKU.....	26
2.4 BILINGVISMUS A VÝCHOVA V BILINGVNÍ RODINĚ	27
2.5 HRA A JEJÍ VÝZNAM PŘI VÝUCE CIZÍHO JAZYKA.....	29
3 VÝUKA ANGLICKÉHO JAZYKA VE VYBRANÝCH PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH	30
3.1 CHARAKTERISTIKA KURZU VÝUKY ANGLICKÉHO JAZYKA S POMOCÍ ČEŠTINY	31
3.2 CHARAKTERISTIKA KURZU PROBÍHAJÍCÍHO VÝHRADNĚ V ANGLICKÉM JAZYCE.....	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	34
4.1 CÍL VÝZKUMU	34
4.2 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE	34
4.3 TYP VÝZKUMU.....	35
4.4 VÝZKUMNÝ VZOREK	36
4.5 METODY SBĚRU DAT	37
4.5.1 Strukturovaný rozhovor.....	37
4.5.2 Test.....	38
5 PŘÍPADOVÉ STUDIE – VÝSLEDKY VÝZKUMU	39

5.1	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 1.....	39
5.2	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 2.....	42
5.3	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 3.....	44
5.4	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 4.....	46
5.5	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 5.....	48
5.6	PŘÍPADOVÁ STUDIE Č. 6.....	51
6	ZÁVĚR VÝZKUMU	53
6.1	PŘÍNOS VÝZKUMU	54
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	59
	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

Motto:

PRINCIPIUM DIMIDIUM TOTIUS

“Začátek je polovina celého“

rčení

ÚVOD

V dnešní době, kdy je anglický jazyk oficiálním mezinárodním dorozumívacím jazykem vědy, obchodu a kultury, chce podstatná část rodičů dát svým dětem šanci naučit se tomuto jazyku nejlépe jak je možno. Mnohdy již od ranného dětství či předškolního věku, vodí své děti na kurzy anglického jazyka, nebo jim jinak napomáhají k jeho výuce.

Ve své bakalářské práci bych se chtěla zaměřit na výuku anglického jazyka v předškolním věku a to jak ve vybraných jazykových kurzech ve Zlíně, tak i domácí výuce.

Cílem práce je zjistit, jaké znalosti anglického jazyka mají děti, které navštěvují v předškolním věku jazykové kurzy. Zároveň i to jakou úroveň v tomto cizím jazyce může dítě dosáhnout i mimo kurzy, za pomoci rodičů. Zajímala mě efektivita naučeného, porozumění jazyku, to jak děti výuka baví a současně i adaptace dětí na výuku vedenou pouze v cizím jazyce.

V teoretické části charakterizují děti předškolního věku z pohledu vývojové psychologie. Zabývám se rovněž procesem osvojování si jazyka, vývojem řeči a výslovnosti, komunikační schopností, formami výuky anglického jazyka, bilingvismem, hrou a v neposlední řadě také výukou anglického jazyka ve vybraných zařízeních. Zaměřuji se na popis činností ve výuce a popis vzorkové vyučovací hodiny spolu s nastíněním způsobu výuky.

V praktické části, která je tvořena výzkumem, uvádím 6 případových studií dětí. Pro lepší vhled do procesu učení jsem jako výzkumnou metodu použila případové studie jednotlivých dětí, z nichž část se učila nebo učí cizímu jazyku za pomoci češtiny a druhá část navštěvuje kurzy anglického jazyka, kde se mluví výhradně anglicky. Jako zajímavý a netypický příklad výuky cizího jazyka uvádím dítě, které je vychováváno v bilingvním prostředí. Příkladem výuky v českém jazyce bez návštěvy jazykového kurzu je dítě, které se učilo anglický jazyk pouze s matkou a to formou hry v domácím prostředí.

V závěru u jednotlivých kazuistik vyhodnocuji úroveň orientace v anglickém jazyce, případně adaptaci na cizí jazyk a v neposlední řadě také to, jestli děti výuka baví a mají zájem v ní pokračovat. Přínos provedeného výzkumu, přestože se nedá zobecnit, může pomoci rodičům lépe se zorientovat v tom, jakým způsobem se předškolní děti mohou učit cizímu jazyku. Učitelům a lektorům anglického jazyka, pak může být poté ukazatelem toho, jaká forma výuky cizího jazyka je vhodná pro děti předškolního věku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VÝVOJE DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Předškolní věk je jedním z nejpodstatnějších období v životě člověka.

„V tomto věku je velmi důležité, aby se dítě to co je učíme učilo správně, neboť to co se dítě naučí špatně, to se jen s těžkostmi odstraňuje.“ (Matějček, 2000, s. 52)

„Co je dobře a správně založeno v malých dětech, také v nich pravděpodobně zůstane.“ (Brierly, 1996, s. 32)

V širším smyslu slova chápe Langmeier a Krejčířová (2006) předškolní věk jako období od narození dítěte po vstup do školy. V užším slova smyslu se tito autoři shodují s Vágnerovou (2000), která za předškolní období označuje věk mezi 3 až 6 rokem.

V oblasti tělesného vývoje u dětí předškolního věku pozorujeme poměrně rychlý růst, zejména končetiny se prodlužují a dítě narůstá více do výšky, přičemž jeho váha narůstá méně než v předchozím období. Toto období se vyznačuje výraznou pohybovou aktivitou dětí. V předškolním věku bývá zpravidla započata výměna chrupu.

Okolo třetího a následně potom ve čtvrtém roce dítě za běžných okolností svého vývoje překračuje hranice své rodiny. Tento čas je u většiny dětí provázen i nástupem do mateřské školy. Dítě si začíná uvědomovat sebe samo a rovněž si začíná budovat vztah k ostatním dětem.

Podle Vágnerové (2000) je charakteristickým znakem tohoto věku postupné uvolňování vázanosti na rodinu.

Mateřské škole přikládá Matějček (2000) velký význam. Vyzdvihuje především osvojování a upevňování návyků v oblasti hygieny, oblékání, udržování pořádku a účelné dovednosti jako zacházení s tužkou, barvami a jiné tvořivé činnosti.

Předškolní období je ukončeno nástupem do školy po šestém roce. Vytrálost a připravenost dítěte na školu lze zjistit testem školní zralosti v pedagogicko psychologické poradně.

1.1 Vývoj motoriky

Pohybové dovednosti se v předškolním věku výrazně rozvíjejí a zdokonalují. Děti v tomto věku mají velkou potřebu pohybu, jsou vynalézavé a tvořivé a to nejen v oblasti pohybů, ale i ve vlastních hrách, malování, apod. Motorický vývoj souvisí s aktivitou dítěte a s možnostmi pohybu a procvičování.

Langmeier a Krejčířová (2006) definují motorický vývoj dítěte v předškolním věku, jako neustálé zdokonalování a zlepšování pohybové koordinace.

Růst mozku je úzce spjat s růstem těla, proto podle Brierlyho (1996) podpora co nejlepšího celkového tělesného vývoje v období kolem třetích narozenin může nejlépe zajistit dobrý vývoj mozku.

Předškolní věk je typický osvojováním si nových poznatků a dovedností. Tyto dovednosti, jako jízda na kole, plavání, házení, hra na hudební nástroj, malování, vyslovování apod., přestože se učí pomalu a častým opakováním, tak jestliže se je dítě jednou naučí a osvojí-li si je, už se neuskutečňují vědomě za plného soustředění, ale spontánně.

Brierly (1996) upřesňuje, že jakmile se tyto dovednosti plně ustaví, získají podobu, která je podle pro danou osobu jedinečná a trvalá. Upozorňuje však zároveň na fakt, že vyvíjející se motorická inteligence by neměla být otupována příliš časnou výukou specifických dovedností a technikami s přehnaným výcvikem dovedností, neboť v tomto uvedeném období oslabuje představivost a chuť zkoumat.

Šulová (2004) doporučuje předškolní věk jako dobrý čas pro učení se rekreačním sportům.

Jemná motorika je v posledním roce mateřské školy záměrně rozvíjena při grafomotorických cvičeních, zahrnuje především koordinaci ruky. Je rozvíjena hrou s drobnějšími předměty, kreslením, prací s modelovací hlinou apod. Rozvoj kresby souvisí s rozvojem jemné motoriky. Stupeň kresby je dobrým ukazatelem duševní vyspělosti dítěte, a proto bývá dobrou diagnostickou pomůckou.

1.2 Kognitivní vývoj

Rozumové vlastnosti jsou ovlivněny vrozenými schopnostmi dítěte, jeho dosavadním vývojem, rodinným prostředím a výchovou. Předškolní dítě je zpravidla zvědavé a tvořivé.

Šulová (2004) i Čačka (2000) označují vnímání předškolních dětí jako globální, kdy děti vnímají celek jako souhrn jednotlivých částí a neanalyzují. Vjemy jsou ovládány tím, co subjektivně upoutá a je zde vazba na osobní prožitek.

Vnímání prostoru je u dětí v tomto věku ještě nepřesné. Děti mají problémy zvláště při odhadu velikosti a vzdálenosti.

Typickým znakem myšlení předškolních dětí je podle Vágnerové (2000) jeho útržkovitost, nepropojenost a nekoordinovanost spolu s absencí komplexního přístupu.

Paměť

V předškolním věku je paměť ještě nespolehlivá. Podle Kurice (2000) dominuje paměť neúmyslná. Dítě se učí mechanicky a často bezděčně. Zapamatuje si většinou jen to, co na něj citově zapůsobilo, co samo udělalo nebo prožilo a snadno zapomíná citově neutrální podněty. Proto je velmi důležité rozvíjet smyslové vnímání.

Předškolní děti si snadno osvojují říkanky, aniž by přesně rozuměly jejich obsahu. Stačí jim pouze rým a rytmus. Dítě se učí rozlišovat zvuky již od nejútlejšího věku. Pokud dítě z různých důvodů nerozlišuje zvuky, zpravidla se to negativně projeví na jeho řeči. Sluchová paměť je při učení velmi používaná.

Brierly (1996) i Kutálková (2009) připisují shodně velkou důležitost učení se nazpaměť.

Podle výzkumů se z paměti naučené dětské říkanky, básničky, verše a mnoho dalšího mohou vtisknout i do nervové soustavy. (Brierly, 1996)

Ke konci předškolního období se bezděčná paměť vyvíjí v úmyslnou a dlouhodobou. V tomto věku je nutno respektovat potřebu spánku jako protihodnotu učení.

Pozornost

Na počátku předškolního období je pozornost nestálá a přelétavá, až postupem času se dítě dokáže soustředit déle a vytváří se počátky úmyslné pozornosti. Stálost a úmyslnost pozornosti není závislá jen na věku dítěte, ale i na jeho temperamentu a především na druhu činnosti, která by měla být pestrá a zajímavá. Při výuce cizího jazyka předškolních dětí, musí být zohledněn fakt udržení pozornosti. Činnosti při výuce proto nemívají dlouhé trvání a často se střídají. (viz. kapitola 2.2.)

Kladně ovlivňovat pozornost může i televize, ale pouze tehdy, jestliže dítě sleduje vhodné pořady a má možnost s někým hovořit o sledovaném pořadu.

Představitost

Děti předškolního věku mají většinou velmi rozvinuté fantazijní představy, které následně uplatňují ve výtvarném projevu, v námětových hrách tj. v hrách na něco, nebo na někoho, ale také v reálných situacích. Děti si pomocí fantazijních představ realitu vysvětlují, například živě komunikují s postavami z pohádek, nebo se svými hračkami. Často se nechají unést a do vyprávění reálného děje zapojí svou fantazii. To znamená, že si skutečnost pozmění vymyšlenými příběhy. Dospělým se jeví tato představitost jako lež, ale rozhodně se nejedná o lež záměrnou, jde pouze o velmi realistickou fantazii. Dítě si jednoduše v představách vytváří svůj vlastní svět.

Harmonizující význam fantazie, nezbytný pro citovou a rozumovou rovnováhu, v tomto období dítěte zdůrazňuje Vágnerová (2000).

1.3 Sociální a emoční vývoj

Socializace mimo rodinu hraje v předškolním věku podstatnou roli. Většina dětí vyhledává kolektiv stejně starých vrstevníků, jelikož být se stejně starými dětmi začíná být pro ně velmi důležité.

Matějček (2000) označuje těžiště předškolní výchovy v oblasti citové a společenské. Rozvíjí se pro-sociální vlastnosti. V kolektivu vrstevníků se děti podle něj učí soudržnosti,

solidaritě, obětavosti, toleranci, soucitu i soustrasti. Mateřská škola hraje v tomto ohledu velkou roli, děti si tam postupně osvojují spousty užitečných dovedností.

Při nástupu dítěte do mateřské školy si dítě poprvé zvyká na delší odloučení od matky.

Děti předškolního věku již začínají ovládat své citové projevy, dokáží být samy k sobě kritické a hodnotit své chování. Podle Šulové (2004) si vytváří sebecit, který souvisí s pocitem vlastní identity a sebevědomím.

Základním kamenem pro sociální a emoční vývoj, je život v primární rodině. Bezpečí s láskyplnou péčí rodičů, kterým dítě může důvěřovat a kteří mu umějí stanovit pravidla, má zásadní význam.

1.4 Ontogeneze řeči

Každé dítě se naučí alespoň jeden jazyk, výjimkou jsou většinou jen vážně postižení jedinci. Tato vrozená schopnost naučit se jazyk se nevztahuje na určitý konkrétní jazyk. Dítě z kterékoli cizí země adoptované českými rodiči se naučí česky a projde stejnými fázemi učení, jako české děti. Všichni máme vrozenou schopnost naučit se jazyk, ale musíme se ho učit od někoho. (Dunn, 2003)

Z počátku se většinou učíme jazyk od svých rodičů nebo vychovatelů a postupně se přidávají další - členové rodiny, případně komunity, kamarádi a další.

1.4.1 Osvojování si jazyka

Pro rozvoj mateřského jazyka je velmi důležitý fakt, jak moc s dítětem matka prakticky od narození mluví. Běžně vidíme, jak matky mluví na dítě dávno předtím, než je jim schopno fakticky odpovědět. Potkáváme maminky s batolátky, které mluví „do kočárku“. Často zároveň se slovy provádí popisovanou akci. Dítě je ve fázi kdy nemluví, ale rozumí. Děti si osvojují mluvenou řeč postupně napodobováním zvuků.

Šulová (2004) v tomto případě mluví o tzv. „child directed speech“ - na dítě zaměřené řeči. Rodiče všech kultur zcela nevědomě a intuitivně užívají prostředků, které jsou specifické a které jsou obecně platné pro rodičovskou mluvu.

1.4.2 Vývoj řeči

Bereme-li ontogenezi lidské řeči z toho nejširšího hlediska, neměli bychom opomenout důležité období novorozenecké. V tomto období již děti dokáží rozlišit lidskou řeč od jiných zvuků a zvládají na ni reagovat.

Období od 6 měsíců, kdy dítě má snahu napodobovat své okolí gestikulací a mimikou obličeje, nazývá Kutálková (2009) žvatlání pudové. Následnou fází je fáze žvatlání napodobivého, kdy dítě se snaží napodobit i melodii řeči a její tempo. Období devíti měsíců označuje jako poslední období před nástupem řeči. Dítě si začíná spojovat předměty a situace se slovy. Nereaguje již pouze na realitu, ale i na slova. Je to období porozumění prvním básničkám.

Toto období můžeme tedy podle Kutálkové (2009) nazvat obdobím **porozumění řeči**. Porozumění řeči je velmi důležité, jelikož jeho prostřednictvím dítě rychle vrůstá do svého kulturního prostředí. Počet slov, kterým dítě rozumí rychle narůstá v podnětném prostředí, naopak v prostředí nepodnětném je rozvoj z tohoto hlediska bržděn.

Za **předřečové období** můžeme označit dobu před prvním rokem dítěte, kdy podle Kutálkové (2009) nemůžeme mluvit o prvním slově. První vědomě vyslovené slovo, které prošlo prahem pochopení bývá nejčastěji slovo, které dítě mimořádně zaujalo. Např. „ham, auto“ atd. Slova poté zpravidla rychle přibývá.

Do věku tří let, který se považuje za **období fyziologické nemluvnosti**, má dítě podle Kutálkové (2009) nárok mluvit málo.

Kolem třetího roku **vývoj vlastní řeči** postupuje a měl by být znatelný nárůst slovní zásoby. Je velký rozdíl mezi slovní zásobou pasivní – tj. slova kterým dítě rozumí a aktivní – znamenající množství slov, které dítě používá. Pasivní slovní zásoba se buduje dlouho předtím, než dítě řekne své první slovo. Nepanuje shoda v tom, kolikrát dítě musí slyšet dané slovo, aby si ho zapamatovalo a začalo ho používat. Úlohu při zapamatování nových slov totiž hraje nejen počet opakování, ale hlavně situace a citový doprovod slova a rovněž jeho zvukomalebnost. Dítě si dobře pamatuje slova, provázená zajímavou situací a vyřčená těmi, které má rádo.

Kvantifikační pohled na množství naučených slov má Chomský (in Vybíral 2005), podle něhož se dítě ve věku od 2 do 6 let učí v průměru jedno slovo za hodinu. Dennett (in Vy-

bíral 2005) odhaduje velmi podobně tucet za den. Tomuto kvantifikačnímu zjištění byly přisouzeny genetické předpoklady pro učení se řeči.

Chtěla bych zde zmínit i velmi důležité období v životě dítěte z hlediska vývoje řeči a tím je „**období otázek**“, které velmi ovlivní další vývoj komunikačních dovedností. V tomto období dítě začíná používat jazyk jako prostředek sociálního kontaktu, rozšiřuje svou slovní zásobu a ujasňuje si gramatickou stránku řeči. Období otázek začíná většinou kolem třetího roku dítěte. Spojitost s učením se cizímu jazyku je v tom, že přestože umíme slovíčka, známe gramatiku a rozumíme mluvenému slovu, potřebujeme ještě praxi. abychom mohli mluvit bez zábran. Proto se cvičíme v konverzaci a k danému tématu, opakujeme věty a rozhovory, obměňujeme a improvizujeme, dokud nedojde k automatické reakci.

Kutálková (2009) i Vybíral (2005) se shodují v názoru na vznik aktivního užívání jazyka, který podle nich souvisí se spojováním slyšených zvuků s aktivitami, které dítě právě dělá a s jejich zvukovým napodobováním.

Počet aktivně užívaných slov dětmi po třetím roce se obvykle počítá na stovky a slovní zásoba dětí postupně narůstá v závislosti na již zmiňovaných podnětech z okolního prostředí.

Po čtvrtém roce věku dítěte Kuric (2000) uvádí více jak 1500 slov a koncem šestého roku kolem 3000 slov a více. Nerozvíjí se však jen slovní zásoba, ale dítě umí už správně zařazovat slova do vět a tvořit i složitější souvětí.

Gramatika jazyka se vyvíjí přibližně do pěti let, po tomto období již podle Kutálkové (2009) nedostatky signalizují potíže ve vývoji.

Reálný svět spolu s mezilidskou komunikací je nejdůležitější zdroj při rozvoji dítěte a to nejen jeho řeči.

1.4.3 Vývoj výslovnosti

Samohlásky se zpřesňují velmi brzo a o jejich kvalitě rozhoduje především přesný mluvní vzor. Pokud dítě po pátém roce zaměňuje samohlásky A a E, může se jednat podle Kutálkové (2009) o poruchu vývoje řeči – dysfázii. Souhlásky se zpřesňují postupně a jejich vývoj závisí na mnoha okolnostech. P,B,M,F,V,T,D,N se objevují jako první a většinou nedělají potíže a bývají od počátku užívány správně.

Tříleté dítě ještě obvykle používá sykavky nepřesně. Hovoříme zde o tzv. šišlání. Schopnost sluchového rozlišování je pro vývoj sykavek nutná. Po pátém roce dítěte bývají většinou sykavky až na drobné chyby v pořádku. (Kutálková, 2009)

Hlásky „K“ bývá občas u dětí problematická, navíc její nesprávné nevyslovování – zaměňování za „T“ bývá u dětí velmi nápadné. Jedním z případů nesprávné výslovnosti této hlásky byl i chlapec, jehož případová studie je uvedena v praktické části. Náprava této drobné odchylky od správné výslovnosti byla u něj bez problémů vyřešena během několika návštěv u logopeda. (viz. praktická část - případová studie č. 1)

Hlásky „L, R,Ř“ se objevují ve vývoji jako poslední a řada dětí je správně začne používat až během první třídy.

Mateřská škola má v dnešní době možnost rodiče informovat a nabídnout jim pomoc, v případě, že se u dítěte vyskytne vada výslovnosti. Pracovnice mateřské školy mají často kurz logopedického minima a umějí vadnou výslovnost identifikovat. (viz. praktická část - případová studie č. 4)

Základní slovní zásoba, správná artikulace, schopnost komunikovat pohotově a bez zábran se dle Kutálkové (2009) zakládá už v předškolním věku. Pokud se některá z položek nestihne patřičně rozvinout a nevyužijí se všechny možnosti dítěte v pozdějším věku, bude podstatně pracnější a časově náročnější dosáhnout uspokojivé úrovně. Zdůrazňuje, že po sedmém roce věku, už vlastně jen zdokonalujeme a doplňujeme stavbu řeči, která je v základních obrysech hotova.

Důležitý pro rozvoj řeči a výslovnosti je správný mluvní vzor, jelikož napodobovací reflex je stále základním kamenem vývoje řeči. Často se můžeme setkat s nesprávnou výslovností, která se v rodině opakuje i v další generaci. Mnohdy se může jednat o důsledně napodobený nevhodný mluvní vzor. Nedostatek podnětů ve výchově zase může mít důsledky v opoždění vývoje řeči. Na druhé straně nadbytek podnětů, což je málo známé, může mít rovněž negativní dopad. Příkladem je zahrnování dítěte slovními informacemi, kdy dítě může reagovat tím, že přestane naslouchat.

Odborníci varují před dalším důležitým faktorem, který prokazatelně negativně ovlivňuje zdravý rozvoj řeči, je jím nadměrné užívání televize, videa a počítačových her. Převažuje zde totiž především vjem zrakový. Sluchový vjem bývá druhořadý.

1.4.4 Komunikační schopnost

Komunikace začíná samotným narozením člověka. Znáмым faktem je, že dítě vidí i slyší již dlouho před narozením. V prvním měsíci života jsou reakce dítěte na zrakové a sluchové podmínky ještě ne zcela určité. Okolo druhého měsíce se u dětí zpravidla objevuje úsměv, který je specifickou lidskou reakcí a je prvním krokem ke komunikaci. Postupně dítě začíná kontrolovat svou pozornost. Děti jsou se svým nejbližším okolím v interakci již od nejtělejšího věku a mnohem dříve než vysloví své první slovo. Komunikují s námi prakticky od narození.

Normální a podstatnou fází, kterou děti procházejí před začátkem utváření slov je, jak uvádějí Harding – Esch a Riley (2008), fáze produkování mnoha rozmanitých zvuků, kdy se učí ovládat svůj jazykový aparát. Postupně se počet a rozsah zvuků snižuje a to z důvodu, že rodiče svými reakcemi některé zvuky upřednostňují. Rodiče tedy podle jejich názoru napomáhají dítěti spojovat zvuky s určitými úkony. Dochází k interakci mezi rodičem a dítětem. Dítě si tak osvojuje základní sociální návyky jako pozdrav, rozpoznání, oslovení, poděkování apod.

Pro rozvoj jazyka a komunikace je velmi důležité, aby s dítětem mluvili pokud možno co nejvíce jeho nejbližší.

Verbální komunikační dovednosti ovlivňuje na prvním místě rodina, která vítá každé nové slovo, když dítě začne mluvit. Na druhém místě je to mateřská škola, která má po rodině největší šanci ovlivnit to, jak dítě bude mluvit.

Důležitým faktorem v komunikaci mezi lidmi je **řeč neverbální**. Gesta a i drobná mimika dokreslují obsah slov, proto musí výchova řeči obsáhnout nejen slovní zásobu a výslovnost, ale i možnosti naučit se signálům mimoslovním a užívat je. Jednoznačně projevované city dávají dětem jistotu, usnadňují dítěti, aby pochopilo a zorientovalo se v tom, co má nebo nemá dělat. Naopak je velmi matoucí pro dítě pokud slova říkají něco jiného než gesta a výraz tváře. Gesta a mimika dokreslují obsah slov. Podle některých odborníků tvoří slova, která říkáme, jen menší část sdělení. Větší část patří tónu hlasu, gestům, pohledům, postoji při řeči a výrazům obličeje.

Při výuce anglického jazyka, která probíhá výhradně v tomto cizím jazyce, se setkáváme často s komunikací činem. Pokud dojde k nepochopení, lektor využívá právě této **komunikace činem** k objasnění požadovaného jevu. (viz kapitola 3.2.)

Způsob komunikace dítěte je nepochybně ovlivněn i příkladem nápodoby rodinných vzorců chování. Vzor nápodoby, který rodiče dítěti předkládají, považuje za základní Matějček (2000). Podle jeho názoru rodiče a vychovatelé působí na dítě především tím, že mu předkládají svůj vzor k nápodobě.

Vybíral (2005) popisuje výstižně pět hlavních funkcí komunikace, *informovat* – předat zprávu, oznámit nebo prohlásit, *instruovat* – navést, zasvětit, naučit, *přesvědčit* – získat někoho na svou stranu, zmanipulovat, ovlivnit, *vyjednat domluvit se* – řešit a vyřešit, dospět k dohodě a v neposlední řadě *pobavit se* – rozveselit jiného nebo sebe sama.

Tyto základní funkce komunikace se jeví zřetelně i při výuce cizího jazyka a to nejen předškolních dětí, ale u všech věkových kategorií.

Součástí komunikačních schopností je konverzace

Základní smysl **konverzace** vidíme ve sdělování obsahu. Hlubší psychologický smysl konverzace může být i v udržování kontaktu a pocitech sounáležitosti. Konverzace může probíhat na několika úrovních od výměny podstatných informací po známé popovídání si.

Mnohdy konverzace probíhá jen na všeobecné úrovni dotazů na zdraví a o počasí, přesto může sdělovat podstatnou informaci typu „chci s tebou mluvit“, „stojím o tebe“. Každý potřebuje cítit pocit sounáležitosti. Vybíral (2005) zdůrazňuje právě ono hledisko sounáležitosti a konverzace je podle něj prvním nejsnadnějším prostředkem jak ji navodit.

2 VÝUKA ANGLICKÉHO JAZYKA V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

„Ten, kdo nezná cizí jazyk, nezná opravdu ani ten svůj vlastní“ (Goethe)

Děti vnímají jazyk a to jak mateřský tak cizí, jako součást učení se v každodenním životě. Děti se přirozeně zajímají o rozdíly mezi jazyky. Již od útlého dětství bystře rozeznají, že někdo mluví „jiným“ jazykem. Často zachytí jiný zvuk cizího jazyka a snaží se jej napodobit.

Příhoda (1967) popisuje ve vývoji lidské řeči zajímavý fakt, kterým je velmi věrné napodobování řeči v přízvuku, založené na dokonalém odposlouchávání výslovnosti, s takovou dovedností, která se již nikdy v životě nevrátí. Podle něj se dítě ve třech letech věku dokáže naprosto přesně přiblížit výslovnosti své rodiny, kraje nebo národa.

Dítě v předškolním věku je velmi vnímavé k cizím jazykům, zatímco v mateřském jazyku se zpravidla zvládá vyjadřovat obsahově i formálně poměrně přesně.

Děti předškolního věku bývají pyšné na to, že mohou ukázat své jazykové schopnosti. Pokud znají třeba jen pár cizích slov, často přehánějí, když hovoří o tom, jak umí mluvit některým cizím jazykem. Domnívám se, že děti se většinou chtějí učit cizí jazyk, tak jako se chtěly učit svůj mateřský. Předškolní děti jsou přirozeně zvědavé a rády poznávají a učí se nové věci.

Podle Dunn (2003) je jazyk nezbytný pro veškeré učení. Jestliže jsou na vyšší úrovni jazykové schopnosti dítěte v jeho mateřském jazyce, bude mít lepší schopnosti pro učení se a používání jazyka cizího. Stejně jako Chomsky a Gennett (in Vybíral, 2005) opírá se O. Dunn (2003) o vrozenou jazykovou schopnost. Tato všeobecná schopnost učení se cizím jazykům však nemá podle ní přímou souvislost s obecnou inteligencí. I dítě vyžadující speciální výuku, může brát učení se cizímu jazyku jako zábavnou, obohacující a užitečnou zkušenost.

2.1 Formy výuky

Výuka anglického jazyka v předškolním věku, je v současnosti stále více aktuální, proto výuku nabízí spousta jazykových škol, kluby dětí i samotné mateřské školy. Výuka bývá pojata různým způsobem. V pojetí výuky pro předškolní děti se setkáváme se dvěma zásadními odlišnostmi a tím je dominance jazyka, ve kterém výuka probíhá.

Nejčastější formou výuky anglického jazyka v mateřských školkách na Zlínsku je **výuka českým lektorem za pomoci češtiny**, případně převážně v češtině. Didaktika bývá často založená na klasické výuce se slovy jako prvky, které si děti jednotlivě osvojují.

Druhou formou výuky jazyka je **osvojování si jazyka** cestou výuky **s výhradně anglicky mluvícím lektorem**. Lektor, který s dětmi pracuje, hovoří pouze anglicky a mateřským jazykem si vůbec nevypomáhá. Podstata spočívá ve vytvoření komunikačního prostředí, které přirozeně vznikne v bilingvní rodině, kdy každý z rodičů mluví jedním jazykem. Vychází se z toho, že dítě by mělo vnímat tento stav jako přirozený a bez problémů by se mělo dokázat v obou jazycích orientovat.

Další formou výuky cizího jazyka jsou **mateřské školy, kde se po celý den mluví výhradně cizím jazykem**. U nás je to nejčastěji angličtina, proto můžeme hovořit o tzv. „anglických školkách“. Děti jsou zde vystaveny celodennímu působení cizojazyčného prostředí. Tato forma je nazývána také „Total immersion“ „Naprosté ponoření“ právě pro to, že děti slyší výlučně daný cizí jazyk po celý den. Myslím, že tato metoda je nejlepší k osvojení si cizího jazyka, jak pro děti, tak pro dospělé. Je srovnatelná s životem v cizí zemi s tou výhodou, že učitel pokud umí i rodný jazyk může správně reagovat a dětem pomoci v případě, že nastane nějaký větší problém. Zvláště u malých dětí je toto velkou výhodou. Jestliže dítě navštěvuje „anglickou školku“ pohybuje se v bilingvním prostředí a kontakt s cizím jazykem je nesrovnatelně intenzivnější než při několika hodinové výuce týdně.

Můžeme se setkat i s výukou **v domácím prostředí**, ta může mít dvě formy: přirozené bilingvní prostředí, kdy jeden z rodičů, blízkých rodinných příslušníků, mluví druhým jazykem. Případně je dítě učeno cizímu jazyku příležitostně, dle zvážení rodičů, nebo toho, kdo se mu v tomto směru věnuje.

2.2 Zásady při výuce cizího jazyka u menších dětí

V rámci výuky anglického jazyka u předškolních dětí se setkáváme s řadou zásad, které jsou jednotlivými lektory a školami prosazovány a respektovány.

Jednou ze zásad metody Helen Doron jsou malé skupinky maximálně osmi dětí. Další zásadou této metody je velmi rychlé střídání více smyslových aktivit, které se opakují. Aktivity jsou přizpůsobeny věku dětí. [online- http://www.helendoron.cz/index.php?leva=leva_1.php&stred=napsali_o_nas.php, 27.11.2006]

Stejným způsobem přistupují k výuce dětí i lektori metody Wattsenglish, kde se aktivity ve výuce střídají po pěti až deseti minutách. Podle potřeby zařazují hry podněcující aktivitu, nebo naopak činnosti zklidňující. [online-<http://www.wattsenglish.com/vyuka-anglictiny-wattsenglish.php>, 20.8.2008]

Dávno ověřeným faktem je skutečnost, že kladná motivace je vždy silnější než záporná. Bývá doporučováno odměňovat a chválit, jak nejlépe je to jen možné.

„Pokud nejsou děti motivovány k vykonávání činností během interakce, jejich jazykové schopnosti se nezvyšují a nevyvinou se do plného potenciálu.“ (Dunn, 2003, str.31)

Důležitou součástí procesu výuky metodou Wattsenglish je pochvala. Dítě je chváleno již za pokus nebo správnou (i motorickou) reakci. Učitelé této metody věnují v co největší možné míře individuální pozornost každému dítěti. [online-<http://www.wattsenglish.com/vyuka-anglictiny-wattsenglish.php>, 20.8.2008]

Za jednu ze zásad můžeme považovat i velmi citlivé opravování chyb. Chyby jsou normální, a pokud mají být opravovány, tak spíše málo a citlivě. Chybovat při užívání cizího jazyka není něco nepatřičného, ale naopak je to naprosto běžné v procesu učení. Děti jsou mnohdy citlivé na neustálé opravování. Dunn (2003) předpokládá, že oprava dospělým má nízkou váhu. Dítě si, podle jejího názoru, nejvíce pamatuje to, co samo zjistí.

Podstatné při výuce cizího jazyka je také to, jak moc se daným jazykem mluví. Domnívám se, že nejlepší výsledky lze dosáhnout pokud se cizím jazykem mluví tak moc, jak jen je to možné. Popisovat dětem co právě děláme, co jsme udělali, co slyšíme, plánování her a aktivit apod.

V neposlední řadě ověřená zásada při výuce cizího jazyka - „Poslouchej a dělej“ – „Total Physical Response“ založena na tom, že dítě je schopno rozumět více než mluvit. [online-<http://www.jazyky.com/content/view/340/>, 20.8.2007]

2.3 Vhodný věk pro začátek výuky cizímu jazyku

Většina malých dětí nemá problém vstřebávat jazyk a imitovat výslovnost. Nepanuje však jednoznačný názor ohledně toho, kdy výuku začít. Nemůžeme jednoznačně říct, že čím dříve tím lépe. Na začátku dospívání však začíná být studium jazyka obtížnější. K tomu velkou měrou přispívají adolescentní názory pocity a emoce. Zdá se, že děti v tomto věku chybování mnohem hůře snášejí.

Dunn (2003) doporučuje začít výuku cizího jazyka u dětí do deseti let věku, dokud zatížení dětí ve škole není ještě tak velké. Jednoznačně doporučuje začínat s výukou až po dokonalém zvládnutí mateřského jazyka, nejlépe i v psané formě. Srovnává i množství naučeného ve věku kolem 3-4 let s věkem, kdy už dítě umí číst a psát, podle ní je velký rozdíl v množství naučeného. Domnívá se, že přestože pro 3-4 leté dítě budou hodiny zábavné a bude se na ně těšit, s největší pravděpodobností toho mnohem více zapomene než děti starší.

Je možné učit děti cizí jazyk až poté, co zvládnou čtení a psaní v jazyce mateřském, tedy někdy kolem 7-8 roku. Když se však děti začnou učit cizí jazyk až jako součást učebních osnov ve škole, mohou mít problémy z důvodu například strachu ze špatných známek, nebo z neúspěchu v hodině, což negativně ovlivní jejich postoj k tomuto cizímu jazyku.

Výuka angličtiny v předškolním věku nabízí tu výhodu, že ji děti nemusí poznat jako povinný učební předmět, ale naopak jako zábavnou formu hry, kdy je zde nesrovnatelně větší pravděpodobnost, že budou mít chuť i nadále v učení pokračovat. A co více, na budoucí výuku začnou nahlížet jiným, předem optimističtější způsobem.

Pro fakt učení již předškolních dětí cizímu jazyku však hovoří celková vyzrállost, jak o ní píše Brierly (1996), podle jeho názoru jsou děti ve většině případů způsobilé k úspěšné výuce ve škole již před pátým rokem věku. Jsou totiž schopny většího pokroku v užívání řeči, v myšlení a v praktických dovednostech, než se v minulosti předpokládalo.

V dnešní době se můžeme setkat i s výukou ve velmi raném věku. Dá se předpokládat, že výuka anglického jazyka od batolecího věku se stala v dnešní době módním trendem. Ně-

kteří jazykové školy se snaží nabízet výuku tohoto jazyka už od 3 měsíců věku dítěte. Nejedná se o běžnou výuku, jak ji známe u starších dětí. Výuka probíhá formou znakování. Vychází se z toho, že dítě ještě neumí mluvit a pro usnadnění komunikace se užívá neverbální komunikace - gestikulace rukou, grimasy obličeje apod. Tato znaková řeč nazývána též „Baby signs“ byla vytvořena speciálně pro batolata. [online- <http://www.babysigns.cz>, 2010]

2.4 Bilingvismus a výchova v bilingvní rodině

Obecně každý ví, co znamená bilingvní, ale přesná definice jednoduchá není. Vybrala jsem zde proto jednu z nejvýstižnějších definic.

„Bilingvismus je schopnost ovládat dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího... Nelze samozřejmě definovat stupeň dokonalosti, na kterém se z nerodilého mluvčího stává bilingvista: rozlišení je relativní „ (L. Bloomfield, 1933 in Harding – Esch a Riley, 2008, s.40)

Rozlišujeme nejen bilingvní jednotlivce ale i bilingvní společnosti. Česká republika je monolingvní, oficiálním jazykem je zde mateřský jazyk většiny obyvatel. Naproti tomu můžeme označit některé státy, jejichž představiteli jsou Kanada, Belgie jako bilingvní, a jiné jako například Švýcarsko za multilingvní, jelikož jsou zde všechny tři hlavní národní jazyky úředně uznané. Dále můžeme rozlišit bilingvismus školní a přirozený, záleží na tom, jaký je zdroj učení druhému jazyku.

Dvojjazyčnost není vzácností, více než polovina světové populace je bilingvní. K názoru ve kterém věku bilingvismus vzniká, uvádí Harding – Esch a Riley (2008) čtyři věkové kategorie: nemluvně, dítě, dospívající a dospělý. Pojem bilingvismus nemluvnat, nad kterým by se mohli mnozí pozastavit, vysvětlují jako dosti přesný, protože zdůrazňuje skutečnost, že dítě zprvu nemluví vůbec a pak mluví současně dvěma jazyky. Dětský bilingvismus popisují spíše názorně na příkladech, kdy se rodiče s malými dětmi (ve věku cca 3 až 5 let) například přestěhují do jiné země a děti jsou nuceny se s jazykovou bariérou vyrovnat. Praxe zde ukazuje, že se děti v podobné situaci učí jazyk velmi rychle. V některých případech se jedná pouze o měsíce a jazyková bariéra je zcela odstraněna. Jako podivuhodné však označují nejen to, jak rychle a snadno se malé děti cizí jazyk naučí, ale i to s jakou rychlostí jej dokáží zapomenout. Klíčový faktor vidí v nutnosti cizí jazyk používat. Adolescentní bilingvismus je pojem, který používají pro ty, kteří se stali bilingvisty po pubertě.

Po dvacátém roce věku již mluví o dospělém bilingvistu. Jako hlavní znak dětského bilingvistu označují dokonalou výslovnost shodnou s výslovností rodilých mluvčích, později získaná dvojjazyčnost je typická cizím přízvukem.

V minulosti byly prováděny výzkumy, které měly vést ke zjištění, zda je vhodné učit děti cizímu jazyku již od raného dětství. Otázka pro ontogenezi spočívala ve zkoumání, zda se dítě učí cizímu jazyku bez negativního dopadu na jeho psychický vývoj. Touto otázkou se zabýval i Dr. Václav Příhoda (1967).

V době, kdy se zabýval touto otázkou, převládal názor, že dítě by nemělo být zatěžováno výukou jiného jazyka než mateřského, jelikož to má dopad na rozvoj jeho intelektuálního i tělesného vývoje. Mělo se za to, že raná dvoujazyčnost jako dvojitá zátěž, dítě příliš unavuje a přetěžuje. Předpokládalo se opoždění bilingvního dítěte v inteligenci. Některé výzkumy té doby skutečně potvrdily o něco nižší inteligenci bilingvních dětí. Tyto výzkumy však byly později vyvráceny pro jejich pochybné vědecké hodnoty, jelikož izolovaly inteligenci od jiných činitelů. V současné době tento názor dávno pozbyl svou platnost. Potvrzuje se, že výuka cizího jazyka od raného dětství nemá na inteligenci dítěte žádný vliv. Škodlivost dvojjazyčnosti nebyla nikdy prokázána. Bilingvistus může být naopak velká sociální výhoda.

Harding – Esch a Riley (2003) ve svých studiích v rozhovorech s bilingvisty zjistili, že většina bilingvistů vnímá svou dvojjazyčnost jako zdroj inspirace a obohacení. Zejména pro děti je doslova zdrojem zábavy a her.

Vyrůstá-li dítě v bilingvní rodině, kde každý z rodičů hovoří jedním jazykem, dítě si osvojí přirozenou cestou oba jazyky za vlastní a plynně přechází z jednoho jazyka do druhého. Otázka věku zde nehraje roli, jelikož dítě bere za „mateřské“ oba jazyky a s každým z rodičů hovoří v „jeho“ jazyku už od raného dětství. Tato cesta výuky cizího jazyka je přirozená a nejméně pro dítě náročná. Možnost vyrůstát ve dvojjazyčné rodině má však pouze velmi malé procento dětí, naprostá většina zbývajících musí volit formu výuky s lektorem.

Při osvojování si jazyka v bilingvní rodině je třeba mít na mysli Grammontovo pravidlo (Šulová, 2004), kdy dítě mluví určitým jazykem stále na jednu určitou osobu, což je pro něj srozumitelné. Důležité tedy je „nepřepínat,“ z jazyka do jazyka, ale držet se jistého jednotného vzorce. Například - matka mluví jedním jazykem a otec druhým.

2.5 Hra a její význam při výuce cizího jazyka

Podle psychologů je hra pro děti v předškolním věku jednou z nejpřirozenějších a zároveň hlavních činností. Spontánní hra, která je u dětí v tomto věku nejběžnější, je specifická v tom, že nesleduje žádný cíl, děti si hrají jen pro dobrý pocit a samotné uspokojení ze hry.

Spontánní hrou se dítě podle Kutálkové (2009) nemůže přetížit.

Děti se však nebaví pouze spontánní hrou, rozdělujeme ještě další druhy her: *Úlohové hry*, dítě začíná hrát úlohové hry již od třetího roku, dítě v těchto hrách na sebe bere úlohu dospělého a přestože ji bere vážně, většinou ji obohatí i svou fantazií. *Konstruktivní hry* – dítě si hraje s cílem něco vytvořit, jsou to hry se stavebnicemi, na písku, modelování, kreslení. *Didaktické hry* bývají většinou hrány na popud dospělých nebo starších dětí a jsou to hry s pravidly. *Receptivní hry* – zdokonalují jak smyslové funkce, tak citové, volní a poznávací procesy. (Kuric, 2000)

Všechny tyto formy hry se mohou u předškolních dětí při hrách spojovat. Hra je do výuky jazyka zařazována, protože nachází u dětí jednoznačně pozitivní odezvu.

Dítě, které si opravdu hraje, si hraje rádo a má tak vlastně kladnou motivaci. Kladná motivace usnadňuje ukládání nových poznatků do paměti. Této skutečnosti se dá výborně využít právě při výuce cizího jazyka u menších dětí. Když jsou děti motivovány učit se cizí jazyk, naučí se jej velmi lehce, ostatně to není jen případ učení se jazyka.

Zkoumání a hra napomáhají rozvoji mozku, zlepšují řeč a rozumové schopnosti dítěte, zdokonalují jeho tělesné dovednosti a připravují základy pro rozvíjení citových vztahů. Hra má hluboké kořeny nejen v nás v lidech, ale je součástí chování i ostatních druhů živočichů. Jeden názor říká, že hra napomáhá přípravě na samostatný dospělý život. Často může být i naprosto běžná práce pro dítě zábavnou hrou i dobrodružstvím.

3 VÝUKA ANGLICKÉHO JAZYKA VE VYBRANÝCH PŘEDŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH

Ve Zlínském kraji je nejčastěji v rámci výuky cizích jazyků dětem v předškolním věku nabízena výuka anglickému jazyku.

Mateřské školy nabízejí tuto aktivitu v souvislosti s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, který dává možnosti zařazení výuky cizího jazyka do běžného vyučování mateřské školy.

"RVP PV určuje společný rámec, který je třeba zachovávat. Je otevřený pro školu, učitele i pro děti a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor, jakákoli odborná pracovní skupina, profesní sdružení či každý jednotlivý pedagog mohli - za předpokladu zachování společných pravidel - vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program." [online-http://aplikace.msmt.cz/DOC/MJRVPPVdoVestnikupo_korekture2.doc, 2004]

Jeden z hlavních principů RVP PV (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání) je vytvářet prostor pro rozvoj různých programů a koncepcí každé mateřské školy.

Ve Zlíně je rovněž poměrně pestrá nabídka kurzů angličtiny pro předškolní děti pořádaných jazykovými školami a jinými zařízeními, včetně na Zlínsku první „Anglické školky“.

V rámci výzkumu, který jsem prováděla pro účel této bakalářské práce, jsem navštívila několik vyučovacích hodin ve vybraných zařízeních, které provozují výuku anglického jazyka předškolních dětí. V následujících kapitolách se pokusím nastínit způsob výuky v těchto kurzech.

Rozdělím zde kurzy podle formy výuky na:

- kurz s výukou anglického jazyka s pomocí češtiny
- kurz probíhající výhradně v anglickém jazyce

3.1 Charakteristika kurzu výuky anglického jazyka s pomocí češtiny

Kurzy probíhají v rámci školky. Do školky dochází lektorka, která se dětem věnuje. Děti ve skupince je většinou přibližně kolem 10 až 15. Výuka probíhá ve třídě mateřské školy. Část hodiny sedí děti na židlích a druhá pohybovější část probíhá na koberci a zahrnuje tanec, zpěv v kruhu a jiné aktivity. V průběhu hodiny učitelka objasňuje dětem v českém jazyce, zároveň s prováděnými aktivitami, jak se v Anglii vítají, loučí, představují atd. Lektorka používá obrázky a jiné pomůcky. Děti se učí slova pohybu jako Sitting, standing, clapping, dancing, drinking. Pomůckou je maňásek, kterého děti znají z pohádek, byl v Anglii a pomáhá děti seznámit se s jazykem a učitelce pomáhá najít zapomenutá slova. Ve výuce můžeme slyšet otázky a pokyny typu: Come to me, Sit down, What colour do you have? Pass me, What colour is it? Hodina probíhá v češtině s jednotlivými slovy a pokyny jako prvky angličtiny. Děti opakují po učitelce jednotlivá slova. Při výuce probíhající převážně v češtině je kladen zřetelný důraz na opakování jednotlivých slov, a to nejen v hodině, ale i při domácím opakování.

Probrané okruhy během cca dvouleté výuky: barvy, čísla, jídlo, domov, rodina, ve městě, stavění domu, profese, ovoce, zvířata, slovesa činností jako stát, jít, běžet, skákat, donést apod.

Lektorka angličtiny píše rodičům na nástěnku v mateřské škole právě probírané učivo. Děti mají k dispozici učebnici typu obrázkového slovníku. Pracovní listy ani CD pro domácí výuku vyučující neposkytuje. Rodiče nejsou ve výuce přítomni.

Výuková hodina zahrnuje písničky, říkanky a hry. Výuka je pro děti poutavá a rády se zapojují.

Učebnice používané ve výuce předškolních dětí:

BARTER, N. *Angličtina 1000 prvních slov*. Dobřejovice: Rebo, 2007. ISBN 978-80-7234-624-0.

ŠVARCOVI, J. A. M. *Angličtina dětem – jazyk hrou*. Kolín: Švarc, 2000. ISBN 80-238-5171-3.

3.2 Charakteristika kurzu probíhajícího výhradně v anglickém jazyce

Výuka probíhá v soukromé jazykové škole, která provozuje výuku anglického jazyka na základě franchisingového systému. Tento systém mimo jiné zahrnuje podrobně zpracovanou metodiku výuky spolu s pomůckami do výuky, pracovními sešity, učebnicemi apod. Výukovou skupinku tvoří zpravidla šest dětí. Děti se učí v menší třídě, kde k sezení jsou jen polštáře na koberci okolo učitelky. Mluví se pouze v anglickém jazyce, není zde snaha něco objasňovat, spíše je akce naznačena gestikulací, mnohé mohou děti poznat i z intonace, samotného děje a okolností. Pokud děti nerozumí, co učitelka požaduje, učitelka jim to názorně předvede. Průběh hodiny: přivítání, představení se formou vytleskávání. Následují jednotlivé kratší úseky činností, které se poměrně rychle obměňují. Lektorka používá velký počet názorných pomůcek, pro každou činnost, nebo probíranou látku má připraveny různé pomůcky od obrázků, skládaček, doplňovaček po nahrávky písniček, jednoduché masky a jiné.

Probrané okruhy během cca dvouleté výuky: barvy, čísla – počítání, jídlo, domov, pokoj, rodina, ovoce, zvířata, hračky ale i méně užívaná slova z pohádek apod. Výuka je zaměřena na porozumění různým činnostem, takže zahrnuje velkou škálu sloves a přídavných jmen.

Při výuce mají děti k dispozici učebnici s pracovními listy nebo cvičebnicí a k tomu odpovídající CD nahrávku. Učebnice i pracovní listy na sebe navazují a jsou vždy přizpůsobeny určitému věku. Látka probraná během hodin v kurzu plně koresponduje s materiály (CD a pracovní listy), které mají děti k domácí přípravě. Rodiče mohou být během výuky přítomni a většinou, pokud je dítě mladší, také přítomni jsou.

V tomto typu kurzů jsou hodně užívány různé říkanky, písničky a pohádkové příběhy na jejichž základě si děti osvojují nová slova, ke kterým se v dalších hodinách vracejí. Výuka je vedena zábavnou hravou formou, do které se děti rády zapojují.

Učebnice používané ve výuce předškolních dětí:

DORON, H. *English For Infants*. 1997. ISBN 965-7069-03-3.

DORON, H. *More English For Infants*. 2006. ISBN 965-7069-05-X.

DORON, H. *English For All Children*. 2002. ISBN 965-7069-00-9.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V praktické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na vlastní výzkum šesti dětí předškolního věku s maximální věkovou hranicí do sedmi let, které se učily anglický jazyk před nástupem do první třídy základní školy. Výzkum je zaměřen na zjištění úrovně anglického jazyka u těchto dětí. Zvolena forma kvalitativního výzkumu, jehož výsledky nejsou dosaženy pomocí statistických procedur, ani jiných způsobů kvantifikace.

Pro oblast vzdělávání, kdy se snažíme odhalit a porozumět co je podstatou jevu a rovněž se snažíme získat o jevu detailní informace, se hodí podle Strausse a Corbinové (1999) spíše výzkum kvalitativní.

Musilová (2003) doporučuje kazuistiku jako neexperimentální výzkumnou metodu, která zajišťuje značný vhled do edukačního procesu jednotlivce.

Zvolila jsem proto kvalitativní výzkum řešený metodou případových studií zaměřenou na edukaci anglického jazyka.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjištění dosažené úrovně v anglickém jazyce u vybraných dětí, které se různým způsobem v předškolním věku učily anglický jazyk.

Zjišťování je zaměřeno na oblast slyšeného a vyjadřování se v anglickém jazyce.

Hlavní výzkumný problém

Hlavním výzkumným problémem je posouzení, do jaké míry jsou děti schopny porozumět slyšenému slovu v anglickém jazyce a reagovat. S ohledem na věk dětí a délku jejich studia, může být posuzování omezeno pouze na znalost a užívání jednotlivých anglických slov.

4.2 Dílčí výzkumné cíle

Prvním dílčím cílem je zmapovat, zda děti výuka baví a chtějí v ní pokračovat.

Dalším dílčím výzkumným cílem je identifikovat, jak děti reagují na výuku anglického jazyka a zda rozumí lektorovi v kurzech, které jsou vedeny výhradně v anglickém jazyce.

4.3 Typ výzkumu

Pro tento druh získávání dat, byl zvolen **typ kvalitativního výzkumu**.

Získaná data jsou zpracována výzkumnou metodou případových studií jednotlivých dětí.

Metody sběru dat jsem zvolila: strukturovaný rozhovor s rodiči, s vyučujícím lektorem a ústní test dětí.

„Edukační proces je harmonie dvou rovin – vědomostní a sociální. Z dosavadních zkušeností je patrné, že osobitější a cílené zkoumání žáků prostřednictvím kazuistického přístupu je správný směr.“ (Musilová, 2003, s. 7)

Způsob zpracování výzkumu metodou případových studií, nebo jinými slovy kazuistik, jsem zvolila, jelikož jsem potřebovala získat ucelený obraz dosavadního vývoje jednotlivých dětí, které se učily anglický jazyk v předškolním věku.

Případové studie uvedené v praktické části obsahují:

- rodinnou anamnézu
- osobní anamnézu
- školní anamnézu
- popis orientace v jazyce zjištěné na základě ústního testu
- hodnocení osoby, která dítě anglickému jazyku vyučovala
- shrnutí dosažené úrovně v anglickém jazyce

Základním principem tohoto kvalitativního výzkumu je prezentovat pokud možno věrný popis, kdy údaje nejsou ovlivněny výzkumníkovými názory.

V závěru výzkumu se opírám o metodu analýzy kvalitativních dat umožňující odlišení dvou identifikovaných kategorií: Metodou kontrastů a srovnávání. (Švec a Hrbáčková, 2007)

4.4 Výzkumný vzorek

Hlavním kritériem pro výběr výzkumného vzorku, byla docházka do kurzu anglického jazyka pro předškolní děti v minimální délce jednoho roku. Pro výzkum byly vybírány děti předškolního věku, které absolvovaly minimálně roční výuku anglického jazyka, před nástupem do základní školy. Z důvodu lepší spolupráce s dětmi a zároveň splnění kritéria minimální docházky, byly vybírány děti starší pěti let. Pro tento výzkum bylo, jak se v praxi ukázalo, obtížné použít vzorek dětí ve věku pod pět let, vzhledem k tomu, že tyto děti mnohem hůře spolupracují než děti starší. Byly proto vybrány pouze děti starší pěti let. Maximální věkovou hranicí byl zvolen věk sedm let. Dvě z dětí v průběhu výzkumného šetření již započaly docházku do základní školy.

Co se týče délky studia anglického jazyka, bylo nesnadné najít děti, které se učí anglickému jazyku za pomoci češtiny déle jak dva roky. Rovněž nebylo snadné zajistit optimální spolupráci se všemi dětmi na stejné úrovni, vzhledem ke specifickým individualitě osobnosti a momentální náladě dítěte.

Výzkumný vzorek se skládá z šesti dětí.

Charakteristika výzkumného vzorku:

Rozdělení výzkumného vzorku podle způsobu výuky anglického jazyka

Chlapec ve věku 6 let. - kurz anglického jazyka s výukou výhradně v anglickém jazyce

Chlapec ve věku 6 let. - kurz anglického jazyka s výukou výhradně v anglickém jazyce

Chlapec ve věku 7 let. - výchova v bilingvní rodině

Chlapec ve věku 5 a půl roku - kurz výuky anglického jazyka s pomocí jazyka českého

Dívka ve věku 7 let. - kurz výuky anglického jazyka s pomocí jazyka českého

Dívka ve věku 7 let. - výuka anglického jazyka s pomocí jazyka českého jedním z rodičů v domácím prostředí

Jména dětí ve své práci neuvádím.

4.5 Metody sběru dat

Jako metody sběru dat byly využity metody zaměřené na získání informací:

4.5.1 Strukturovaný rozhovor

Rozhovor s rodičem dítěte

Byly vytvořeny otázky i jejich pořadí pokládání směřující ke zjištění dat pro sestavení rodinné, osobní a školní anamnézy. Záznamový arch (viz. příloha PI) obsahuje celkem 28 otázek.

Otázky k sestavení osobní anamnézy byly vytvořeny v chronologické návaznosti a mapují: těhotenství, okolnosti porodu, dětské nemoci, motorický vývoj a vývoj řeči.

Rodinnou anamnézu ověřovaly otázky vedoucí ke zjištění počtu sourozenců a jejich případného studia anglického jazyka, vzdělání rodičů a jejich znalosti anglického jazyka.

K získání dat pro sestavení školní anamnézy jsem použila různé typy otázek zjišťující fakta týkající se výuky anglického jazyka u zkoumaného dítěte. Byly pokládány otázky vztahující se k počátku výuky anglického jazyka, četosti návštěvy kurzu, formy výuky, u dětí s výukou anglického jazyka s výhradně anglicky mluvícím lektorem byla zjišťována adaptace na výuku. Byly zde zařazeny otázky zkoumající četnost procvičování jazyka mimo výukový kurz a přístup dítěte k výuce. V neposlední řadě také to, zda dítě výuka baví a bude ve výuce pokračovat.

Doba trvání rozhovoru cca 30 min. Rozhovor probíhal v domácím prostředí zkoumaného dítěte. Ve všech případech byl uskutečněn rozhovor s matkou.

Rozhovor s lektorem

Krátký rozhovor tvořen třemi otázkami se škálou odpovědí vytvořenou na základě školního známkování. Otázky se týkaly aktivity v kurzu, zájmu o výuku a znalosti výrazů.

Údaje byly zaznamenávány do záznamových archů. (viz. příloha PII)

4.5.2 Test

ústní test přizpůsobený dětem předškolního věku

Tento test byl prováděn s jednotlivými dětmi nenásilnou hravou formou v domácím prostředí konkrétních dětí. Zaměřen byl především na získané znalosti z anglického jazyka a to jak ve slovní zásobě, tak i v orientaci v jazyce. Byly zjišťovány například reakce dětí na jednoduché otázky a instrukce kladené v angličtině pro zjištění i třeba jen pasivního porozumění. Za pomoci hraček, obrázků a věcí denní potřeby byl zjišťován rozsah slovní zásoby, vždy nejprve pouze v anglickém jazyce, pokud však nastal problém s porozumění, tak s pomocí češtiny.

Doba trvání testu cca 45 min. (s malými přestávkami k odvedení pozornosti)

Zjišťované znalosti porozumění anglickým výrazům v těchto okruzích:

barvy (10 slov), zvířata (18 slov), číslice (20 slov a více), jídlo (17 slov), oblečení (10 slov), domov (5 slov), lidské tělo (14 slov), rodina (12 slov), slovesa činností (12 slov), přídavná jména – protiklady (10 slov), jednoduché příkazy, povely, otázky (cca 20 jednoduchých vět) (viz. příloha) Počet výrazů v testu je určen jako základní. Během testování byla možná improvizace, závislá od okolností, průběhu a nálady dítěte. Pokud děti reagovaly i na výrazy, které nejsou uvedeny v testu, je tato skutečnost popsána v jednotlivých případových studiích.

Příklad pokládání otázek: Jak se jmenuješ?, Co je toto?, Jaká je to barva?, Dej mi ruku., Sedni na židli., Podej mi hrnek., Dotkni se okna., apod.

Otázky byly kladeny nejprve v anglickém jazyce v případě neporozumění, byla zvolena jiná formulace otázky za využití obdobných anglických výrazů. V případě trvalého neporozumění otázce položené v angličtině, byly pokládány otázky v češtině s důrazem pouze na anglický výraz.

Údaje byly zaznamenávány do záznamových archů. (viz. příloha PIII)

5 PŘÍPADOVÉ STUDIE – VÝSLEDKY VÝZKUMU

5.1 Případová studie č. 1

Pohlaví: chlapec

Věk: 6 let

Charakteristika výuky: výuka probíhající výhradně v anglickém jazyce

Rodinná anamnéza

Chlapec je jediným dítětem rodičů. Bydlí spolu s rodiči v bytě. Jeden z rodičů má vysokoškolské druhý středoškolské vzdělání. Oba rodiče používají aktivně anglický jazyk a to jak v mluvené, tak v psané formě. Matka má certifikát z anglického jazyka úrovně FCE (First Certificate of English).

Osobní anamnéza

Těhotenství i porod probíhaly bez komplikací. Jedná se o dítě z první gravidity. Prodělané nemoci: novorozenecká žloutenka – lehčí průběh, neštovice, zánět středního ucha v osmnácti měsících, ve dvaceti-dvou měsících následná operace plynoucí z vleklých zánětů. Spálová angína. Ložit začal v 10 měsících, chodit bez opory v 15ti měsících. Od 1 roku první slova, od 22. měsíce mluví v celých větách. Ve 4 letech na vlastní popud dítěte práce s logopedkou, naučil se říkat místo „t“ - „k“, do 5 let zvládl výslovnost „r“ a „ř“. Řečová vada nebyla diagnostikována. V roce 2009 změnil mateřskou školu, namísto mateřské školy v místě bydliště chodí do mateřské školy, která připravuje děti na vstup do první třídy pro nadané děti. V lednu 2010 byl u zápisu do základní školy. Nemá problém s adaptací na nové prostředí.

Školní anamnéza

Chlapec navštěvuje posledním rokem mateřskou školu. Od svých tří let navštěvuje jednou týdně kurz angličtiny, který je veden výhradně v anglickém jazyce. Ani v počátku docházky do kurzu neměl podle rodičů s přijetím výuky, která probíhá výhradně v anglickém jazyce, žádné problémy. Adaptoval se dobře na probíhající výuku, nebyl zaražený ani příliš nevyhledával oporu matky, která byla v prvním roce výuky, jak je obvyklé, v hodinách vždy přítomna. V kurzu je aktivní a zapojuje se do všech činností. Rodiče podotýkají, že v posledním roce výuky je vidět velký posun. Syna rovněž výuka mnohem více zajímá a

více poznatků si z ní odnáší. Výuka angličtiny je pro něj zábavná a do hodiny se těší. Dalo by se říct, že ho výuka v posledním roce baví mnohem víc, než v letech předchozích.

S dítětem doma rodiče mluví česky. Jen výjimečně, když si syn sám řekne, že chce mluvit pouze anglicky, tak mluví anglicky. Oba podporují syna ve výuce cizího jazyka. Poslouchají s ním CD, které má z kurzu k dispozici a objasňují mu případné nepochopení. Oba uznávají, že by se mu mohli věnovat v tomto směru i více.

Ve výuce anglickému jazyku bude pokračovat i nadále, rodiče plánují ponechat dítěti stejné výukové kurzy, protože tyto kurzy mají návaznost.

Učebnice používané ve výuce: English For All Children

Počet dětí ve výukové skupině: 6

Výuka probíhá jednu vyučovací hodinu 1x týdně.

Orientace v jazyce zjištěná na základě ústního testu: reaguje na otázky a podněty pokládané v angličtině, a to jak vlastní činnostmi tak i slovně. Tento cizí jazyk vnímá jako celek, ne jen jako slova vytržená z kontextu. Naprosto bez zaváhání reaguje na pozdrav, představení se, ovládá slovesa aktivity jako: sedět, běžet, spát, vstát, jít, skákat a spousty dalších slov i mimo test. (Např. skipping, floating, flying...) Velmi dobře se orientuje v přídavných slovech a příslovcích. Jeho slovní zásoba obsahuje velké množství slov z oblastí: barvy, zvířata, rodina, oblečení, jídlo, vybavení domu, lidské tělo. Slova uvedená v testu znal téměř všechny. Bez nejmenších problémů napočítá do dvaceti.

Celkové hodnocení reakce na otázky pokládané v angličtině - reaguje výborně. Z reakcí je jasně patrné, že rozumí a umí odpovědět.

Hodnocení vyučující:

Aktivita v kurzu a zapojení se do výuky: 1

Zájem o výuku: 1-2

Znalost výrazů: 1

Výzkum byl prováděn v období od září do listopadu 2009.

Shrnutí dosažené úrovně

Chlapec je jediným ze zkoumaných dětí, které navštěvuje v předškolním věku anglické na sebe navazující lekce po dobu tří let. Při testu byl uvolněný a reagoval spontánně. Jeho pasivní znalost jazyka je mnohonásobně větší než aktivní. Na otázky pokládané v angličtině reagoval porozuměním, které se projevovalo, buď zpravidla jednoslovnou odpovědí anglickým výrazem či jednoduchou větou, nebo provedenou činností. S adaptací na výuku výhradně v anglickém jazyce neměl nejmenší problém. Rodiče ho ve výuce podporují a věnují se mu. Výuka ho baví a na lekce se těší.

5.2 Případová studie č. 2

Pohlaví: děvče

Věk: 7 let

Charakteristika výuky: v domácím prostředí s matkou, s pomocí českého jazyka

Rodinná anamnéza

Druhorozené dítě. O 4 roky starší sestra se učí Anglický jazyk na základní škole od třetí třídy. Oba rodiče mají středoškolské vzdělání. Anglicky mluví jen matka, která se dítěti v tomto směru věnuje. Otec se v anglickém jazyce příliš neorientuje, ale výuku podporuje.

Osobní anamnéza

Těhotenství a porod bez problémů. Porod v termínu. Dítě z druhé gravidity. Prodělané nemoci novorozenecká žloutenka, neštovice, ve čtyřech letech lymfická borelióza – nutná hospitalizace. Sedět a ložit začala v 9ti měsících. Chůze bez opory ve 12ti měsících. Od jednoho roku první jednoduchá slova. Po druhém roce řeč v jednoduchých větách. Před třetím rokem se vyskytla přechodná koktavost. Pediatr nenavrhl logopedickou péči s poukázáním na fakt, že řeč se u tříletého dítěte stále ještě vyvíjí, navrhl pouze menší časový odstup, dát dítěti čas, aby se vada sama upravila. Koktání po necelých 4-6 měsících samo odeznělo. Dívka nyní mluví zcela bez problémů, odborná logopedická péče nebyla nutná.

V současné době navštěvuje první třídu, oficiálně výuku cizího jazyka ve škole, nebo v jiném kurzu zatím nezačala. Základní škola, kterou navštěvuje nezařazuje anglický jazyk do vyučování prvních tříd.

Školní anamnéza

Školní docházku začala v roce 2009. V předškolním věku nenavštěvovala žádný z nabízených kurzů výuky anglického jazyka. Tomuto jazyku se učí pouze v domácím prostředí s matkou. Angličtině se věnuje přibližně jeden rok. Zhruba jednou až dvakrát týdně cca 1hod. Formou her a prací s obrázkovou učebnicí pro předškolní děti. Hry pexeso, kvarteto, obrázky na doplnění atd. Poslouchá rovněž dětské písničky z CD, které je součástí učebnice. Výuka cizímu jazyku ji baví, má snahu se dozvědět něco nového. Ptá se sama na věci a na výrazy. Pokouší se složit i věty.

Učebnice používané při výuce: Playing English, Pohádková angličtina 1

Orientace v jazyce zjištěná na základě ústního testu: Má základní orientaci v těchto tématech: Pojmenuje a rozpozná většinu dotazovaných barev, umí pojmenovat převážnou většinu zvířat, počítá do dvaceti s tím, že rozumí principu skládání číslovek po dvaceti, ale hodně se plete. Zná přibližně polovinu z dotazovaných potravin, v okruhu oblečení se orientuje spíše méně, základní vybavení pokoje jí nečiní problémy, umí se i orientovat v základních pohybových pokynech. Z lidského těla zná asi jen polovinu základních výrazů, některé výrazy si pamatuje v souvislosti s písničkami. Umí pojmenovat členy nejužší rodiny. Rozeznává i přídavná jména typu velký - malý, studený – teplý. Na velmi jednoduché dotazy v angličtině většinou reaguje. Někdy umí odpovědět jednoslovně – anglicky, případně přejde do rodného jazyka.

Celkové hodnocení reakce na otázky pokládané v angličtině - na většinu jednoduchých otázek reaguje s porozuměním. Umí jednoslovně odpovědět, nebo požadovanou instrukci předvést.

Hodnocení matky která ji učí cizí jazyk: dceru výuka baví a sama má zájem se angličtinu učit. Matka se rozhodla dceru učit tento cizí jazyk, protože má jednak blízké příbuzné v zahraničí a jednak z toho důvodu, že v budoucnu dcera s větší motivací naváže na výuku ve škole. Výuku bere matka i dcera spíše jako zábavnou hru.

Výzkum byl prováděn v období od května do června 2009.

Shrnutí dosažené úrovně

Dívka je učena anglickému jazyku v domácím prostředí (matkou) po dobu jednoho roku. Při testu spolupracovala dobře. Orientaci ve zkoumaných anglických výrazech má poměrně dobrou. Kladně lze hodnotit i reakce na otázky pokládané v angličtině, většinou požadovanou věc provedla, nebo uměla jednoslovně odpovědět. Mluvené reakce jsou pouze na úrovni jednotlivých slov a slovních spojení. Výuka ji velmi baví a sama má zájem ve výuce pokračovat.

5.3 Případová studie č. 3

Pohlaví: chlapec

Věk: 5,5 roku

Charakteristika výuky: výuka anglického jazyka s pomocí češtiny

Rodinná anamnéza

Chlapec je prvorozený, v nejbližší době matka očekává narození druhého dítěte. Žije v bytě společně s matkou a otcem. Matka má středoškolské vzdělání, otec vysokoškolské. Matka anglicky neumí, učí se až nyní společně se synem. Otec se anglicky domluví. Synovi se ve výuce angličtiny věnuje spíše matka.

Osobní anamnéza

Chlapec se narodil z první gravidity. Porod byl dlouhý, bez komplikací. Prodělané nemoci: spála, se kterou byl hospitalizován 7 dní v nemocnici. První slovo přibližně v jednom roce. Podle matky začal mluvit velmi brzo, po prvním roce už říkal první jednoduché věty. Ložit začal v 6-7 měsících, sedět v 8 měsících. První samostatné kroky v 11 měsících. Spolupráce s logopedem doposud nebyla potřeba. Výslovnost je bez problémů. Následující školní rok půjde k zápisu do 1. třídy.

Školní anamnéza

Navštěvuje mateřskou školu, kterou ukončí až v roce 2011. Druhým rokem navštěvuje jednou týdně kurz anglického jazyka. Kurz probíhá v rámci docházky do mateřské školy a je veden českým lektorem převážně v českém jazyce. Lektorka realizuje výuku v prostorách školky. Chlapec má při výuce k dispozici obrázkovou učebnici, ze které se doma s matkou učí jednotlivá slova. Často přijde sám a má zájem se jazyk učit. Podle odpovědi matky ho výuka baví. Probrané témata podle učebnice: barvy, jídlo, dům, rodina, ve městě, stavění domu, profese, ovoce, zvířata. Podle matky se neorientuje ve výrazech označujících činnosti, neví jestli je v kurzu probírali. Paní učitelka nedává domů dětem pracovní listy, ale doporučuje procvičovat slovíčka podle učebnice.

S výukou angličtiny bude podle rodičů určitě v budoucnu pokračovat a to v následujícím roce školky a následně od 1. třídy školy základní. Návaznost rodiče předpokládají u stejné učitelky, která vede více kroužků s různým stupněm znalostí.

Učebnice používané ve výuce: Angličtina dětem – jazyk hrou

Počet dětí ve výukové skupině: 14

Výuka probíhá jednu vyučovací hodinu 1x týdně.

Orientace v jazyce zjištěná na základě ústního testu: pozná všechny dotazované barvy, výborně napočítá do deseti, mírně nejistě do dvaceti a pokouší se i počítat přes dvacet. Umí pojmenovat několik zvířat, dobře se orientuje podle učebnice v názvech jídla, v tématu „na ulici“. Dotazované obrázky z učebnice pojmenuje (zná výrazy i mimo test). V tématu členové rodiny umí pojmenovat nejbližší rodinu. Nemá žádnou orientaci v tématech oblékání, pokoj, lidské tělo. Nezná slovesa pohybu a fráze týkající se běžných činností, jako sednout, stoupnou, běžet, jíst, dej mi, polož atd. Nezná přídavná jména typu srovnání malý velký ani jiná. Zná anglická slova, ale neumí reagovat na jednoduché dotazy v angličtině. Na český dotaz, jak se dané slovo, které probírali v kroužku řekne anglicky, správně odpoví.

Celkové hodnocení reakce na otázky pokládané v angličtině - až na výjimky nereaguje. Většina otázek týkajících se anglických výrazů byla pokládána v češtině.

Hodnocení vyučující: Aktivitu v kurzu a zapojení se do výuky, klasifikuje lektorka známkou 1-3, zdůrazňuje fakt věku chlapce vzhledem ke skupině. Ve vybrané skupině je nejmladší.

Zájem o výuku: 1

Znalost výrazů: 2

Slovní hodnocení vyučující: Chlapec je hodnocen jako velmi šikovný.

Výzkum byl prováděn v období od prosince 2009 do února 2010.

Shrnutí dosažené úrovně

Chlapec je věkově nejmladší ze skupiny pozorovaných dětí. Kurz anglického jazyka navštěvoval po dobu 1, 5 roku. Za dobu návštěvy kurzu se naučil jednotlivá slova, která umí vyjmenovat. Nejlépe podle učebnice. Na otázky pokládané v angličtině až na výjimky nereaguje. Rozsah jeho slovní zásoby anglických slov je poměrně malý v porovnání s testem. Při testu dobře spolupracoval, z počátku jen projevoval ostych projevít se, což časem odeznělo. Výuka angličtiny ho baví a bude v ní pokračovat ve stejném typu kurzu.

5.4 Případová studie č. 4

Pohlaví: chlapec

Věk: 6 let

Charakteristika výuky: v domácím bilingvním prostředí

Rodinná anamnéza

Jedná se o prvorozeného chlapce ze smíšeného manželství. Matka je Češka, otec pochází z Anglie. Chlapec se narodil v Anglii a do tří let tam i vyrůstal. Po tuto dobu na něj matka mluvila výhradně česky. Po přestěhování rodiny do České republiky, chlapec mluvil pouze anglická slova. Postupem času se však učil češtině a angličtinu přestal používat. Protože mu otec přestával rozumět a nemohl se s ním domluvit, rozhodla se matka, že na chlapce bude mluvit výhradně anglicky, což trvá dodnes. Manželé se před rokem a půl rozvedli a otec se vrátil zpět do Anglie. Matka i otec mají středoškolské vzdělání. Chlapec je vychováván matkou spolu s o tři roky mladším bratrem.

Osobní anamnéza

Dítě z první gravidity. Narodil se 1 týden před termínem, porod bez problémů. Prodělané nemoci: neštovice, chirurgicky odstraněny nosní madle. První slovo kolem jednoho roku. První věty někdy okolo tří let. Ve 3 letech začal více užívat češtinu v návaznosti na prostředí. Lezl v 9 měsících, stál bez opory v 8 měsících. První kroky v 11 měsících. V mateřské škole byla matka upozorněna na nesprávnou výslovnost, před nástupem do první třídy základní školy, proto chlapec začal docházet do logopedické poradny. Důvodem byla špatná výslovnost sykavek tzv. šišlání. V době výzkumu docházel do poradny druhý měsíc a byla s ním prováděna hlasová cvičení na pohyblivost mluvidel, mimických svalů, artikulace rtů a dechová cvičení. Výslovnost „r“ a „ř“ je správná. Školní docházku začal v září 2009. Ve škole je kroužek angličtiny do kterého ho matka přihlásila. S anglickým jazykem se bude setkávat v domácím prostředí, jelikož matka i do budoucna plánuje na děti mluvit jen anglicky, v kroužku a později i v běžné výuce ve škole.

Jedná se o velmi živého chlapce pocházejícího z bilingvní rodiny. Matka na dítě mluví od tří let výhradně anglicky. To znamená, že chlapec je v intenzivním kontaktu s anglickým jazykem cca 3 roky. Rodina žije v blízkém kontaktu s prarodiči, kteří však mluví pouze česky. Chlapec se tedy setkává s češtinou v mateřské škole mezi vrstevníky i v kontaktu

s blízkou rodinou. Čeština je pro něj dominantní. Angličtinu slyší od své matky a bude ji slýchávat i v kroužku angličtiny pořádaném školou. V běžném životě chlapec mluví česky a matce odpovídá i na otázky v anglickém jazyce česky.

Orientace v jazyce zjištěná na základě ústního testu:

Jeho pasivní znalost anglického jazyka je vzhledem k jeho věku maximální, evidentně reaguje na všechny otázky a požadavky náležitě. Téměř všechny výrazy udané v testu zná, jen pouze na dva si nemohl ihned vzpomenout. Pokynům v angličtině rozumí a správně reaguje. Je naprosto bezpochyby, že rozumí mluvené angličtině. Nemá problém s tím, že na něj matka mluví pouze anglicky. Anglický jazyk bere jako samozřejmost, nad kterou se nepozastavuje. Pokud na něj matka začala mluvit česky, bral to jako nepatřičné.

Celkové hodnocení reakce na otázky pokládané v angličtině - jednoznačně výborná, z reakcí je patrné, že chlapec anglicky rozumí.

Hodnocení matky, která touto přirozenou cestou učí syna anglický jazyk:

Syn mluví a odpovídá v češtině, matka mu dává čas, aby se sám v tomto druhém jazyce rozmluvil. Nenutí jej opakovat anglická slova, ani jinak na něj netlačí. Reakce na anglický jazyk a to jak z její strany, nebo např. při sledování anglické pohádky apod., jsou pro ni jasnou odezvou, že syn rozumí.

Výzkum byl prováděn v období od srpna do září 2009.

Shrnutí dosažené úrovně

Chlapec vyrůstající v bilingvní rodině. Anglický jazyk bere jako přirozenou součást života, kdy na něj matka hovoří výhradně tímto jazykem. Mluvené angličtině rozumí, ale sám tento jazyk nepoužívá. Při testu spolupracoval a na pokládané otázky a pokyny správně reagoval. Dotazované výrazy zná. Sám však tento jazyk nepoužívá. Zjevně raději odpovídá česky. Jeho pasivní znalost anglického jazyka je bezpochyby maximální, vzhledem k jeho věku. Mluvená stránka může být hodnocena jen s obtížemi. V rámci testu mohu konstatovat, že reaguje na úrovni slov, jelikož celé věty při odpovědích nepoužíval.

5.5 Případová studie č. 5

Pohlaví: děvče

Věk: 7 let

Charakteristika výuky: výuka anglického jazyka s pomocí češtiny

Rodinná anamnéza:

Žije s rodiči a mladším dvouletým bratrem. Oba rodiče mají středoškolské vzdělání. Otec znalost anglického jazyka nemá ani pasivní. Matka skládala z tohoto jazyka maturitu. Anglicky však nemluví a neměla dlouho příležitost tento jazyk používat.

Osobní anamnéza

Narozena z první gravidity. Těhotenství bez problémů, porod v termínu bez komplikací. Prodělané nemoci: neštovice, operativní odstranění nosní mandle s následnou hospitalizací cca 24 hod. Samostatně seděla v 7 měsících, stála v 10 měsících. Chodit bez opory začala v jednom roce, první jednoduchá slova začala říkat taktéž v prvním roce. Jednodušší věty užívala od dvou let. Od tří let navštěvovala mateřskou školu. V mateřské škole s paní učitelkou procvičovala „sykavky“ a výslovnost „r“ a „ř“. Zásadní vady ve výslovnosti se však nevyskytovaly, návštěva logopeda nebyla nutná. V současné době je žákyní první třídy. Školní výuku zvládá bez problémů.

Školní anamnéza

Děvče navštěvovalo kurz anglického jazyka během docházky do mateřské školy. Výuka probíhala v rámci mateřské školy, kde lektorka docházela vyučovat. Výuka angličtiny probíhala za podpory českého jazyka. Před nástupem do základní školy měla za sebou jednodušší výuku anglického jazyka.

Používaná učebnice v kurzu: Angličtina dětem – jazyk hrou

Počet dětí ve výukovém kurzu není znám, protože v době výzkumu již děvče do kurzu nechodilo. (Přibližně 15 dětí.)

Výuka probíhala jednu vyučovací hodinu 1x týdně.

Na základní škole, kterou v současné době navštěvuje zařazují výuku anglického jazyka už od 1. třídy. Na otázku, zda ji výuka baví, odpovídá kladně. V anglickém jazyce se bude na základní škole zdokonalovat v rámci výuky. O zařazení do kurzu angličtiny matka neuvažuje.

Výuka na základní škole nenavazuje na již probranou látku v kurzu. Používaná učebnice ve výuce na základní škole je: Happy House 1.

Výuka probíhá jednu vyučovací hodinu 1x týdně.

Počet dětí ve výuce: 15

Orientace v jazyce zjištěná na základě ústního testu: Většinu dotazovaných barev pozná bez problémů. V tématu zvířata – pozná pouze dvě. Bez problémů napočítá do dvanácti. Z okruhu oblečení pojmenuje polovinu položek. Z pojmů jídla zná jen několik málo výrazů, ale zná i výrazy mimo test. Výborně se orientuje ve vybavení pokoje. Části lidského těla téměř nezná, nebo si nemůže vzpomenout. Velmi málo se orientuje ve slovesech pohybu. Z probraného tématu rodiny pojmenuje pouze otce, matku a miminko. Přídavná slovesa značící protiklady jí nejsou známá.

Celkové hodnocení reakce na otázky pokládané v angličtině - kladné reakce porozumění pouze na povely nejjednodušší typu - sedni, stoupi apod. Celková orientace v poslechu mluvené řeči je velmi slabá, většině otázek pokládaných v angličtině nerozumí.

Hodnocení současné vyučující anglického jazyka:

Aktivita v kurzu, zapojení se do výuky: 3-4

Zájem o výuku: 2

Znalost anglických výrazů: 2-3

Slovní hodnocení vyučující: „Výuku anglického jazyka zvládá bez problémů na jedničky. V hodinách příliš aktivní není. Vyučující je hodnocena spíše jako hravá s tendencemi rychle ztrácet pozornost. Je patrné, že s některými výrazy se už setkala, přesto však její orientace v jazyce je ve srovnání s ostatními spolužáky průměrná.“

Výzkum byl prováděn v období od září do října 2009

Shrnutí dosažené úrovně

Dívka absolvovala 1letou výuku anglického jazyka v rámci mateřské školy. Porozumění mluvenému anglickému jazyku je pouze na instrukce nejjednoduššího typu - sedni, stoupni apod. Znalost anglických výrazů z testu je malá. Celková orientace v poslechu mluvené řeči je velmi slabá. Mluvený projev je na úrovni jednotlivých slov. Výuka anglického jazyka dívku podle jejích slov baví. Ve výuce pokračuje na základní škole.

5.6 Případová studie č. 6

Pohlaví: chlapec

Věk: 6 let

Charakteristika výuky: výuka probíhající výhradně v anglickém jazyce

Rodinná anamnéza:

Chlapec má mladší 3letou sestru. Sestra ještě kurz anglického jazyka nenavštěvuje, ale rodiče zamýšlí ji do kurzu následující rok přihlásit. (Plánují stejný typ kurzu jako pro syna) Rodina bydlí společně v rodinném domku. Otec má vysokoškolské vzdělání, matka středoškolské. Oba rodiče se učili v minulosti anglický jazyk. Matka složila z anglického jazyka maturitu a nadále se věnovala tomuto jazyku v kurzu. Otec navštěvuje kurz anglického jazyka a rovněž v práci tento cizí jazyk často používá.

Osobní anamnéza:

Chlapec z první gravidity. Těhotenství bez potíží. Porod probíhal bez komplikací. Seděl bez opory v 8 měsících. Chodit začal v jednom roce. První slova říkal také v jednom roce. V 1,5 roce začal spojovat slova do jednoduchých vět. Řečová vada se nevyskytovala. Prodělané dětské nemoci: neštovice, operativní odstranění mandlí - nutná jednodenní hospitalizace

Školní anamnéza

Chlapec navštěvuje kurzy výuky anglického jazyka v jazykové škole od svých 4 let. Celková délka návštěvy kurzu je 2 a půl roku. Do kurzu dochází spolu s dalšími pěti dětmi podobného věku, 1 x týdně. S adaptací na výuku pouze v anglickém jazyce neměl problémy. Do výuky se hned v první vyučovací hodině zapojil.

Podle slov matky ho výuka baví, ale o nadšení se mluvit nedá. Do aktivit ve vyučovací hodině se zapojuje. Podle doporučení lektora, poslouchá doma s rodiči výukové CD. Rodiče ho k poslouchání vedou, sám v tomto směru aktivitu nevyvíjí. Rodiče hodnotí, že se synem procvičují anglický jazyk spíše nepravidelně 4-5x do týdne.

Rodiče podle synova zájmu soudí, že ho výuka baví více než v minulosti. Ve výuce anglickému jazyku bude pokračovat i nadále v návazném kurzu ve stejné jazykové škole.

Učebnice používané ve výuce: English For All Children

Počet dětí ve výukové skupině: 6

Výuka probíhá jednu vyučovací hodinu 1x týdně.

Orientace v jazyce zjištěná na základě ústního testu:

Vyjmenuje všechny barvy z testu, jen s mírným zaváháním. Pojmenuje téměř všechna zvířata. Zná všechna čísla do dvaceti. V okruhu jídla se orientuje velmi dobře, nemůže si sice vzpomenout na některé výrazy udávané v testu, zná však několik dalších výrazů. Z názvů oblečení vyjmenuje podstatnou část. Bez zaváhání vyjmenuje všechno dotazované vybavení pokoje. V tématu lidské tělo jsou jeho znalosti výborné, zná i výrazy mimo test. V reakcích na slovesa činností nemá nejmenší problém. Členy rodiny vyjmenuje, jen některá slova nezná. Příjmená jména zná většinou v kontextech vět, jednotlivě rozliší jen některá. Instrukcím k činnostem rozumí.

Celkové hodnocení reakce na otázky pokládané v angličtině - po počátečním překonání nervozity reaguje porozuměním a umí buď jednoslovně odpovědět, případně požadovanou činnost předvést.

Hodnocení vyučující:

Aktivita v kurzu, zapojení se do výuky: 1-2

Zájem o výuku: 2

Znalost anglických výrazů: 2-3

Slovní hodnocení vyučující: V minulosti nebýval soustředěný na výuku, nyní se situace zlepšila.

Výzkum byl prováděn v období od ledna do února 2010.

Shrnutí dosažené úrovně

Chlapec učící se anglickému jazyku po dobu 2,5 roku. Na začátku testu byl nervózní, ale postupem času se uvolnil a mohl lépe projevit znalost anglického jazyka. Porozumění slyšenému mohu hodnotit velmi kladně. Reagoval na většinu pokládaných otázek a pokynů. Jeho pasivní znalost jazyka je na velmi dobré úrovni. Mluvený projev je na úrovni slov, slovních spojení a velmi jednoduchých vět. S adaptací na výuku v anglickém jazyce neměl problémy. Výuka ho baví a má zájem v ní pokračovat.

6 ZÁVĚR VÝZKUMU

Výzkum byl zaměřen na zjištění dosažené úrovně v anglickém jazyce u šesti dětí, které se v předškolním věku tento jazyk učily. Hlavním výzkumným problémem bylo zjistit, do jaké míry jsou děti schopny porozumět mluvené angličtině a reagovat. Na základě testu děti mohu posoudit, že zkoumané děti se umí vyjadřovat jen na úrovni slov, nikoli však vět. Pouze některé děti dokáží skládat jednoduché věty. Při zhodnocení je potřeba vzít v úvahu, že každé dítě se učilo v jiném prostředí, s jiným lektorem, po odlišnou dobu a s jinou domácí přípravou. Z výzkumného šetření lze vysledovat, že děti, které se učily bez pomoci češtiny, tj. pouze s anglicky mluvícím lektorem, dosahují vyšší míry porozumění, než děti, které se učily anglický jazyk s pomocí češtiny. Blíže bych chtěla tyto úrovně rozvést následujícím způsobem:

Dosažená úroveň anglického jazyka skupiny dětí učících se tento jazyk s výhradně anglicky mluvící osobou. Děti učící se anglický jazyk uvedenou formou, nemají problém s porozuměním mluvené angličtině na úrovni celých vět. Bez problémů bylo porozumění instrukcím, pokynům a otázkám z testu. Porozumění anglickým výrazům se individuálně odlišovalo. Celkově se však dá hodnotit, že všechny děti s uvedenými testovanými okruhy byly seznámeny a většinu slov znaly. Mluvený projev této skupiny dětí je na úrovni slov s pokusy odpovídat v jednoduchých větách.

Dosažená úroveň anglického jazyka skupiny dětí učících se tento jazyk s pomocí českého jazyka. Úroveň porozumění celým větám v anglickém jazyce, byla u jednoho dítěte bez odezvy. Ve zbývajících dvou případech se porozumění vztahovalo jen k určitým instrukcím. Porozumění jednotlivým anglickým výrazům je blíže specifikováno v případových studiích těchto dětí a celkově se nedá hodnotit, jelikož každé z dětí mělo jinou orientaci v daném tématickém okruhu. Mluvený projev této skupiny dětí je pouze na úrovni slov.

Prvním dílčím výzkumným cílem bylo identifikovat, zda děti výuka baví. Z rozhovoru s rodiči, lektory a z přístupu dětí, který jsem měla možnost při testu pozorovat, je evidentní, že děti výuka baví, rády se do ní zapojují a samy mají zájem v ní pokračovat.

Dalším cílem bylo zmapovat, zda zkoumané děti rozumí lektorům v kurzech, které jsou vedeny jen v anglickém jazyce a jak reagují na výuku. Adaptace na výuku v těchto kurzech, byla ověřena u dvou dětí a u obou byla potvrzena jako bezproblémová. Zkoumanými dětmi byli dva chlapci. Ani jeden z nich neměl s přijetím výuky problémy. Podle hodnocení rodi-

čů se oba od začátku konání kurzů zapojili spontánně, bez problémů do výuky a spolupracovali s vyučujícím lektorem.

Chlapec pocházející z bilingvní rodiny rovněž nemá problém s přijetím druhého jazyka a bere skutečnost, že na něj matka mluví výhradně tímto jazykem jako samozřejmost.

V závěru bych chtěla zmínit fakt, který se odrazil v celkové orientaci v anglickém jazyce u skupiny dětí učících se tento jazyk za pomoci češtiny. Nebylo snadné pro tento výzkum zajistit děti, které se učily anglickému jazyku za pomoci češtiny déle než jeden rok. Jedním z důvodů bude patrně skutečnost, že rodiče dětí v mateřských školách, kde je nabízena výuka angličtiny, přihlašují své děti nejčastěji do tohoto kurzu až v posledním – předškolním ročníku. Tuto skutečnost potvrdila i lektorka tohoto kurzu.

6.1 Přínos výzkumu

Přínosný tento výzkum může být pro rodiče dětí předškolního věku, kteří hledají způsob výuky anglického jazyka pro své děti. Výsledky výzkumu jim mohou pomoci nahlédnout do této problematiky a dát jim příležitost zvážit možnosti výuky.

Pro lektory anglického jazyka předškolních dětí může být přínosem znalost faktů ve spojitosti s adaptací na výuku výhradně v anglickém jazyce.

ZÁVĚR

Anglický jazyk je jedním z nejvíce užívaných světových jazyků. Děti se často učí tomuto jazyku již před nástupem do školy. Existuje spousta rozporuplných názorů na výuku anglického jazyka dětí tak raného věku a i mě osobně toto téma velmi zajímá. Ve své bakalářské práci jsem se proto zaměřila na výuku angličtiny u předškolních dětí ve Zlíně.

Z teoretické části bakalářské práce vyplývá, že je nutné respektovat zákonitosti celkového vývoje dítěte, jelikož na těchto principech je postavena i výuka anglického jazyka předškolních dětí. V této části se kromě jiného zabývám vývojem řeči a to jak dětí, jejichž mateřština je pouze český jazyk, tak i jedinců vyrůstajících v bilingvním prostředí. Důvodem bylo provádění průzkumu s chlapcem z bilingvní rodiny. V závěru teoretické části charakterizuji výuku anglického jazyka ve vybraných předškolních zařízeních a zároveň rozčleňuji výuku takto malých dětí a popisuji průběh vyučovacích hodin, které jsem měla možnost navštívit.

Praktická část obsahuje kvalitativní výzkumné šetření, které je zpracováno metodou případových studií. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjištění dosažené úrovně anglického jazyka u vybraných dětí. Jako metody sběru dat jsem využila strukturovaný rozhovor s rodiči a lektory výuky a ústní test dětí, který byl veden hravou formou. Tyto metody se osvědčily, neboť přinesly poměrně jasný obraz znalostí dětí. Hlavním výzkumným problémem bylo zjistit porozumění a reakce dětí na mluvenou angličtinu, což podrobněji popisuji v jednotlivých případových studiích a v závěru výzkumu, kde rozčleňuji zkoumané děti na dvě skupiny podle formy výuky. Výsledky výzkumu nelze zevšeobecnit, přesto lze z výzkumného šetření vysledovat, že děti, které se učily tento jazyk s lektorem, který na ně mluvil výhradně anglicky, mají vyšší úroveň porozumění, než děti které se učily anglicky s pomocí češtiny.

Ve své práci jsem se zabývala také ověřením adaptace dětí na výuku výhradně v anglickém jazyce, což se u zkoumaných dětí potvrdilo jako bezproblémové.

Mezi důležité poznatky, které mi přinesla práce na výzkumném šetření, bylo zjištění zájmu dětí o výuku, z čehož jsem mohla vyvodit závěr, že pokud se děti učí cizí jazyk již v předškolním věku a to právě zábavnou formou, jaká je běžná v obou typech kurzů, budují si kladný vztah k anglickému jazyku. Právě zjištění kladného zájmu dětí o výuku bylo druhým dílčím cílem.

Další poznatek se vztahuje k množství znalostí daného jazyka, které jsou přímo úměrné délce studia jazyka a to nejen v prostředí kurzu, ale i času stráveném věnování se tomuto jazyku mimo oficiální výuku.

Přínosem pro mne osobně byla možnost nahlédnutí do výuky vybraných kurzů i práce s dětmi na zjištění jejich vědomostí.

Na závěr je nutno konstatovat, že větší množství případových studií, či jiná forma výzkumu by přinesla mnohem širší pohled na celou problematiku. Tato bakalářská práce obsahuje malý počet případových studií, proto je zřejmé, že výsledky tohoto výzkumu nemůžeme zobecňovat. Výsledky výzkumu se vztahují pouze na vybrané případové studie.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 1996. 112s. ISBN 80-7178-109-6.
- [2] ČAČKA, O. *Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 378s. ISBN 80-7239-060-0.
- [3] DUNN, O. *Pomozte svému dítěti naučit se cizí jazyk*. Dubicko: Infoa, 2003. 216 s. ISBN 80-7240-315-X.
- [4] HARDING-ESCH, E., RILEY, P. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. 224s. ISBN 978-80-7367-358-1.
- [5] KURIC, J. *Ontogenetická psychologie*. Brno: CERM, s. r. o., 2001. 179 s. ISBN 80-214-1844-3.
- [6] KUTÁLKOVÁ, D. *Průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Galén, 2009. 228 s. ISBN 978-80-7262-598-7.
- [7] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing a.s., 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9
- [8] MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál, 2000. 143 s. ISBN 80-7178-494-X.
- [9] MUSILOVÁ, M. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. Olomouc: Vydavatelství ÚP, 2003. 42 s. ISBN 80-244-0749-3.
- [10] PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n.p., 1967.
- [11] STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Color print, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
- [12] ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. 241 s. ISBN 80-246-0877-4.
- [13] ŠVEC, V., HRBÁČKOVÁ, K. *Průvodce metodologií pedagogického výzkumu*. Zlín: UTB, 2007. 129 s. ISBN 978-80-7318-547-3.

- [14] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. 528s.
ISBN 80-7178-308-0

Elektronické zdroje:

- [15] Helen Doron. In: Napsali o nás [online]. 27.11.2006[cit. 15.4.2010].
URL:<http://www.helendoron.cz/index.php?leva=leva_1.php&stred=napsali_o_nas.php>.
- [16] Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. In: MŠMT [online]. 2004 [cit. 15.4.2010].
URL:<<http://aplikace.msmt.cz/DOC/MJRVPPVdoVestnikupokorekture2.doc>>.
- [17] Wattsenglish. In: O nás - o metodě výuky [online]. 2008[cit. 15.4.2010].
URL: <<http://www.wattsenglish.com/vyuka-anglictiny-wattsenglish.php>>.
- [18] Total Physical Response. In: Jazyky [online]. 20.8.2007[cit. 15.4.2010].
URL: <<http://www.jazyky.com/content/view/340/>>.
- [19] Baby signs. In: Baby signs [online]. 2010[cit. 15.4.2010].
URL:<<http://www.babysigns.cz/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

atd. a tak dále

FCE First Certificate of English

např. například

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

tj. to je

tzn. to znamená

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Schéma rozhovoru s rodičem
- P II Schéma rozhovoru s lektorem
- P III Schéma testu
- P IV Foto pomůcek používaných při ústním testu dětí v okruzích: barvy, zvířata, číslice, jídlo
- P V Foto pomůcek používaných při ústním testu dětí v okruzích: oblečení, pokoj, lidské tělo, rodina, slovesa pohybu, přídavná jména - protiklady

PŘÍLOHA P I: Schéma rozhovoru s rodičem

Věk dítěte

.....gravidita

porod - komplikace ano ne

dětské nemoci

lezení

chůze

první slova

první věty

řečová vada ano ne

práce s logopedem

počet sourozenců

učí se někdo ze sourozenců AJ

Vzdělání rodičů

otec

matka

AJ mluví

otec

matka

Aj od věku.....

Jak dlouho.....jak často 1x týdně 2x

Učitelka mluví převážně v JČ AJ

Adaptace

Baví ho to ano ne

Mluví AJ **doma** /samo aktivně/ ano ne

Při hře.....reakce na písničky.....pohádky

procvičují

podle učebnice

poslouchání CD

bude s AJ pokračovat kde.....

návaznost na stávající ano ne

výukový materiál.....

zvládnuté okruhy.....

počet dětí ve skupině.....

PŘÍLOHA P II: Schéma rozhovoru s lektorem

Aktivita v kurzu 1 2 3 4 5

Zájem o výuku 1 2 3 4 5

Znalost výrazů 1 2 3 4 5

PŘÍLOHA P III: Schéma TESTU

Hallo, my name is...

COLOURS

RED BLACK WHITE ORANGE BLUE GREEN PINK
YELLOW BROWN GREY

ANIMALS

DOG CAT PIG HORSE COW SHEEP BEAR ELEPHANT
RABBIT DUCK MONKEY ZEBRA GIRAFFE FOX
FROG FISH MOUSE BUTTERFLY

NUMBERS

10 20 30

FOOD

APPLE PEAR NUT ORANGE BANANA TOMATO CARROTT
ONION SOUP CHERRY TEA ROLL
BREAD CHICKEN ICE CREAM MILK JUICE

CLOTHES

SHOES PANTS HAT SWEATHER SHIRT GLOVES
BAG PYJAMAS DRESS SWIM SUIT

ROOM

BED TABLE CHAIR DOOR WINDOW

BODY

HEAD HAND EYE EAR MOUTH FINGER LEG TOE
 ARM SHOULDER KNEE HAIR BACK BELLY

WHAT ARE YOU DOING?

SITTING SLEEPING JUMPING RUNNING WATCHING
BRUSHING TEETH STANDING DANCING EATING

FAMILY

FATHER/DAD MUM/MOTHER DOTHER SON
GRANMA GRANPA BOY GIRL BROTHER SISTER

OPPOSITES

GOOD X BAD BIG X SMALL LONG X SHORT UP X DOWN
HOT X COLD OLD X YOUNG UGLY X BEAUTIFUL SLOW x FAST

Mluvená Ajreakce na otázky + -

**Put the ... on the table, touch the white wall, sit on the chair, stand up, put the ...
above the chair, under the ch., give me ..., jump, turn around, clap your
hands, close your eyes, touch your nose, give me your hand, come to me....**

PŘÍLOHA P IV: Foto pomůcek používaných při ústním testu dětí v okruzích: barvy, zvířata, číslice, jídlo

PŘÍLOHA P V: Foto pomůcek používaných při ústním testu dětí v okruzích: oblečení, pokoj, lidské tělo, rodina, slovesa pohybu, přídavná jména – protiklady

